

Eestlane ära unusta oma langenud sõdureid, kes on andnud oma elu Eesti maa ja rahva eest.
Nende kalmukäikad olgu pühad igavesti, ükskõik kus need paiknevad!

Exp. 14/0

VOITLEJA

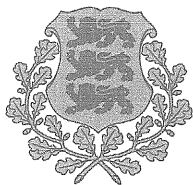
Nr. 1 (481) 55. aastakäik

ÜLEMAAILMNE EESTI SÕJAMEESTE JA VABADUSVOITLEJATE HÄÄLEKANDJA

jaanuar/veebruar/märts 2006

Head Eesti Vabariigi 88. aastapäeva!

"Voitleja" toimetuse ja talituse

Vabariigi aastapäevaks 2006

Vana küsimus Eesti Vabariigi 88. aastapäevaks on taastõstnud emotsioone: kelle panus oli tähtsam E.V. taastamisel? Kas punavõimu ametpostil istuk, kes embas sini-must-valget õigel ajal või see, kes kaugel Nõukogude nomenklatuuri isegi tumeadamad aegadel ei peljanud meie trikoloori?

Hiljuti saadeti piduliku kaitsevälise matuseseremoniaga viimsele teekonnale viimane Esimese vabadussõja veteran 104-nd aastane Ants Ilus. Eesti Vabariik oli silmapaistvalt esindatud vana veterani ärasaatmisel. Järelehüüdeid eitasid E.V. peaminister ning kaitseväge juhataja, kes ütles: "Vabadussõja vaim ei ole surnud". Kaitseväge peakaplan osales matusetalitusel.

Kaitseväge juhataja sõnadega taas kinnitati, et Eesti Vabariigi kõrgemat austust palvivad eestlased, kes noore riigi kutsel relva haarasid ja iseseisvust kaitsema tõtatsid.

Umbes samal ajal kui Eesti vabaduse eest seisja ärasaatmine, avalikustati riiklike autasude kavaleride loetelu. 1980. a. mäetägu katlamaja korstna otsast sini-must-valge lipu maha rebinud meid ei presidendi Valgetähe teenetemärgi saajate nimekirjas.

Valgetähe ordeni kavaleriks nimetatud oli ka vabadusvoitleja ning endine kauaegne poliitvang Enn Tarto, kes kaalus aumärgist loobumist, kuna tema hinnangul "väga suur osa ordenisaajatest on endised kommunistid". Tarto rõhutas: "Mind panid kinni need kommunistid, kes on praegu võimul".

Endine vabadusvoitleja ja poliitvang Mati Kiirend, keda E.V. president oli ka nimetanud ordenisaajaks ütles: "Nimekirjas on palju neid, kes 15 aastat tagasi seisis Eesti vabariigi eest kindlameelselt barrikaadid ning kahtlemata väärivad antavat teenetemärki. Kummagi saavad nad nüüd aga uuesti kokku nendega, kes toikord teisi pool barrikaade nelle mornit vastu põrnitsesid, kuna oli hääbuva okupatsioonivõimu tingimustes sunnitud küüned sisse tõmbama ning vaid manitses loobuma vastupanust."

Teisel poolt väidetakse, et praegune Eesti Vabariik on tehtud suures osas kommunistide kätega, sest 1991. a. augustis häletasid kõik eestlased kommunistid ENSV Ülemnõukogus iseseisvumise poolt. Võib siinjuures küsida milline oli nende isikute rahvuslik hoiak aastaid enne seda ajaloolisel murrangul 20. augustil 1991. a?

On tähelepanud, et antakse "iseseisvuse taastamise ja kindlustamise eest" orden rinda mõnele inimesele, keda rahvas mäletab pigem viimase vastu voitlejana. Aga halvalt mälestused kaovad kiiremini kui head.

Teenetemärkide ja ordenite ülandmised, kaitseväge aastutele ülandmised teatud toimuvad alati Vabariigi aastapäevaga seotud raamkavas. Vastavad pühalikud aktused sünnitavad rahva seas meeleühtsust ja rahvuslikku järjepidevust. Meie vabariigi tekke jääb kaugemasse minevikku ning halastamatult hõrenevad nende read, kes ise kogesid meie iseseisvuse algastate sünnivalitsusi. Aga 24. veebruaril vannuvad kõik - nii endine Nõukogude okupatsioonivõimude käsilane kui antisovetlik vabadusvoitleja - truudust isamaale, iseseisvusele, vabadusele, eestlasele tähtsamal pidupäeval. Ajaloolemu on kummalisel valiv ning sellega on kõik sel päeval Eesti eneseväliseid patrioodeid.

Üks kodumaal teoloog muulu mainis: "Eestlasele on eestlus otekuu kostüüm, mis kapis ribub. Tahab, paneb selga, tahab, jätab rippuma. Olenevast olukorrast." Karm hinnang.

Vabariigi aastapäevade puhul tulevad suhu sõnad nagu sini-must-valge, aatilis, isamaa, põlvkondade ühtekuuluvus. Vabariigi aastapäev on kahtlemata rahvuslikkuse tunde emotsionaalne väljend. Siiski raske on suuri sõnu kergelt pilduda ja neid silmakirjalikkuses käsitluses kuulda.

Vabariigi aastapäev on kahtlemata eestlase ja rahvuslikkuse tunde tähtsaim väljend. Vajadus selle järele ei kao kunagi. 24. veebruaril kaunistagem kõik enda kodaj kodme kodu värviga.

Head Vabariigi 88. aastapäeva!

Laas Leivat, Eesti supeakonsul Kanadas

Eesti Vabariigi 88. aastapäev

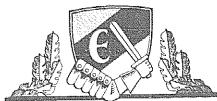
Ivar Rammo aktusekõne,
Hamiltonis, Kanadas 26. veeb. 2006. a.

Tere tulemast! Nagu näeme, meie ilus traditsioon on kandunud edasi põlvest põlve. Koos pühitseme Eesti Vabariigi 88. sünnipäeva. Üle 50 aasta varjutas meid mure meie rahva saatuse üle raudse eesriide taga. Kuid lootus elas meist edasi. Usk ei hüljanud meid ka siis, kui uskuda oli raske. Nüüd juba 15 aastat on Eesti jälle vaba! Tänu Jumalale! Vaba taeva all lehvib nüüd Eesti vabaduse sümbol, meie sini-must-valge, ilusaim lipp maailmas! Südametähe jälgisime suusavõistlusi Torino taliolümpiaadil. Kaks kuldmedalit Eesti nimel võitis nimekas naisuusaataja Kristina Smigun, lembeinimega Kiku. Meeste 15km klassikasõidu võitis eesti meister Andrus Veerpalu, Jaak Mäe sai viienda koha. Kolmel medalile üle andmise formaalsel talitusel seisis meie olümpia võitjad apudoomi keskel kohal. Auvardas heistsi eesti lipp meie hünni saatel. Pealt vaatas kogu maailm! Tänapäeval on lõõksõnaks saanud väljendus "globaalne", sest tähendab kogu maakera hõlmav, käigu see siis kas majanduse, poliitika või ilmastiku kohta. Ka uut Eesti Vabariiki puudutavad tänapäeva globaalsed hoovused. Gloobust, maakeramude, lit, mäletame ju koolieast. Satellitiidelt näeme, et selline ongi meie nn globaalne maailm: sinine valgetriibuline taevakeha sünkronstavas ilmaruumis. Meie elame sellel planeedil, ilu nendest üheksast rändathest, mis eriorbitiides tiirlevad meie hiigel päikese ümber. Üks täisriit päikese ümber määrab meie maapealse aasta pikkuse. Üks täis riig meie rändathest nähtamatu telje ümber määrab meie 60-päeva kestvuse, täpselt ja muutmatu. Selgitamatu ürgjõud ja nende tasakaal maailmaruumis on imekombel loonud ka meie planeedile püsivuse. Oleme osa imeväärsest loomingsust kosmose lõpmatuses. Elame ainulaadsel, võrratu taevakehal, kus kõik elule hädavajalik on üleühtsuses varutud kõigele kasvavale, õitsevale ja hingavale. Ote paradiisil on rändathest Maa, inimkonna kodu kõiksuses! Muijal ilmaruumist ei ole seni leitud isegi algemelte, mis ole võimaldaksid. Kas olemes ainsad elusolendid kogu jumala taevariigis? Me ei tea seda. Kuid teame, et maa, kus kiikus meie esivanemate hääle tuhandeid aastaid tagasi, et maa kust olemes pärit, hingab jälle vabana vabade maade seltsis. Kus tahes meie planeedil toimuvad rahvusvahelised üritused, seal lehvib nüüd ka Eesti sini-must-valge!

Peatume hetkeks. Paneme käe südamele ja avaldame erilist tänu, austust ja tunnustust neile, kes meie isademaale vabaduse välja võitlesid 88 aastat tagasi. Sissetungivale vaenlasele hakati vastu. Või Vabadussõjas rajas juriidilise aluse Eesti Vabariigile. See alus hõlbusas ka Eesti taasiseseisvumise aastal 1991. Ka Teises maailmasõjas astuti vastu meie poliisile vaenlasele idarindel. Ka siis võideldi Eesti vabaduse eest! Kanti ainsat mündrit, mis tollal oli saadaval! Ennustalgavalt hoiti kinni kohalik rinne. Rängad olid lahingud arvuliselt ülekaaluka vaenlase vastu. Pidurdati punavägede sissetung. Võideti aeg, mis võimaldas tuhandetele kaasmaalastele väljapääsu eelseisvast vene okupatsioonist. Tuhanded jäetud haavad on meie langenud kangelaste viimseks puhkepaigaks. Nüüdsed mälestussambad Sinimägedes ja mujal tähistavad nende sangarite panust meie ajaloos. Tunnustust eesti sõdurite teenete eest kandub edasi põlvestpõlve. Ülima ohvri Eesti vabaduse eest tõid paljud need, kelle elu oli alles algamas. Mõttes ulatame neile käe. Kinnitame: meie ei unusta teid!

Väike on väljendus Eesti kohta, mida sageli kuuleme. Eestiga samal ajal võeti Euroopa Liitu ka Malta sar Vahemeres. Vestluses Maailma peaministriga Jü käsitlev reporter esile Malta pindala väiksus. Rahumeli vastas ministeer, et ei ole oluline kui suur on kellegi saapannurum. Tähtis on, kui hästi keegi oma saabastes käia oskab! Taasiseseisvunud Eesti on möödunud 15 aasta eestlasi näidanud kogu maailmale, et käia oskab Eesti päris hästi! Aasta 2005 oli uuele Eestile edukaim. Majanduslik juurdekasv oli ligi 10%, kinniskäiväärne saavutus! Ekspord kasvamis 27%, samal ajal on tööpuudus kahanenud. Oskustõllestist olevat isegi puudus! Riigielarve on tasakaalus, oodatav on isegi ülejääk. Laialdusel on kasutusel kõrgtehnika elektroonilised vahendid. Vilja on kandmas meie rahva andekus, taibukus ja kohanemisvõime. Võistlus toimub igal ajal! Uus Eesti ehitas, taastab, laulab, teeb kontserte, lavastab, annab välja uusi raamatuid, investeerb, toodab, ostab, müüb, eksporteerb, reisib! Muusika ja laul on traditsioonilisel kõrgel tasemel, kvaliteetsetes toodetes peegeldub põhjamaine puhast stiil ja kunstipärane. Kas pole Eestist saavunud jõulkaardidki erilisel ilusad ja meelt ühendavad? Välismaadel jätvad Eesti esinajad väärrika mulje. Imetletakse meie ministrite ja diplomaatide nooruslikkust. Kuid nagu mujalgi maailmas esineb probleeme, mis muret teevad. Moraalsusloophõhine etikka vajab veel laialdasemat juurdumist. Nagu mujalgi maailmas sageli näha, et domineerivad poliitilike isiklikud erihuvid. Tahaplaanile jääb rahva heaolu eest töötamine. Kuid riiklik stabiilsus on saavutatud Euroopa Liidu ja NATOga ühinemise alusel. Arusaadavalt on ka paljudele meist siiski veel ideaaliks jäänud meie Eesti kui sõltumatu rahvusriik.

(järg lk 10)

Ülemaailme eesti sõjameeste ja vabadusvõitlejate häälekandja

"VÕITLEJA" Väljaandja: Sihtasutus "Võitleja"

Esimees-peatoimetaja: K.A. Lehela, 65 Poyntz Ave., North York ON M2N 1H9, Canada.
Tel.: (416) 250-6071, faks: (416) 250-6071, e-post: kalehela@rogers.com

Tegevtoimetaja: E. Lindaja, 47 Fielding Cres., Hamilton ON L8V 2P3, Canada.
Tel.: (905) 383-0038, faks: (905) 383-0038, mobiilil: (905) 730-3375.

Majandusjuht I. Tamm. Ajaleht "Võitleja" postiaadress: 958 Broadview Avenue, Toronto ON M4K 2R6, Canada. Rahastekid saata "Võitleja" nimele.
Majandusjuhi aadress: 55 Rainbow Drive, Woodbridge ON L4L 2K3, Canada.
Tel.: (905) 850-5599, e-post: iortamm@rogers.com.

"Võitleja" esindajad: USA-s: Ylo Anson, Boston Hill Rd., Andover, CT, 06232, USA.
Austraalias: Leo Laanemaa, 19 Fitzgerald Cres., Strathfield South, N.S.W. 2136, Tel. (02) 9642 4045.

Autori nime või nimetähga varustatud kirjutiste sisu eest vastutavad autorid ise.

"Võitleja" ilmub neli korda aastas.
Aastatellimine: 25.00 dollarit Kanada rahakursi alusel

"THE COMBATANT"

Published by "Võitleja", 958 Broadview Avenue, Toronto ON M4K 2R6, Canada
Fax: (905) 383-0038
E-mail: ELindaja@aol.com

Kuhu on kadunud vabariik?

Olid illad ja uhked päevad mil rajati 1918. a tõeline EESTI VABARIIK. Vanadele anti vau, mida ta isegi veel tänapäevagi ei talu. Kirjutati alla rahuleping, määrati piirid.

"Mats alati on tubli mees, ei kedagi ta pelga, ei kummarda ta okupantide ees, ei tõmba küüru selga." Puha vale. Meie uue nõukogude meelsusega vabariigi valitsejad kummardavad ja roomavad hirmuigaste endiste kui ka praeguste nõnda nimetatud suurvõimude ees. President käis pisarsilmi Kloogal hardalt andeks palumas eestlaste oletevate juutide hävitamise pärast. Isegi meie haridusasutused peavad seda päeva ametlikult pühitsema. Oleva Vabariigi valitsuse ametlikult võimudele käivad õppimisedes Eesti rahva vabaduse eest saksas vormis võidelnud sõjameeste mälestusnambaid hävitamas, ristides neid sõdalasi natsideks. Kahjuks ei ole praegune "Eesti Vabariik" neil mehi kunagi ametlikult tunnustanud vabadusvõitlejateks... oodatakse, et küll nad kõiki värvavad varsti! Kuid nad unustavad, et neil enesestigi on matusetalised lähiolevikus tulemas. On saanud aeg kus rahvas juha avalikult nõuab, et kommunistid koos kommunistlike mõlemisemenetlustega üles ärkavad. Põletada ju neid pole mõtet, see oleks õhkkonna riivamine!

President on vabariigi aastapäevaks välja kuulutanud "ristisaju". Kõik kes olid head kiidatidajad või kiidatitud, saavad risti, nii et igauks peab oma risti kandma. Kuulu järgi on keeldujaid kaillalaset, aitab sellest kabeimatust, mil list oled ju oma nahal tunda saanud.

Oige asi oleks, et pronksõdur paigutatud vabariigi aastapäevale pühitsemise puhul igaveseks kuhugi pajukile või muuseumi järjekorda, et teda tulustat saaks vajaduse korral ära kasutada.

Head relvavennad, rõõmsameelselt läheme õnnitlame meie tõelist Eesti Vabariiki, milline loodi 1918. a, ning meenutame neid sangareid, kes võitlesid meie maa ja rahva vabaduse eest. Elagu Vaba Eesti.

K.A. Lehela, peatoimetaja

Arvamus

ESV Ülemnõukogu oli vaid Moskva nukuparlament. Ta ei otsustanud midagi ilma KGB kontrollita. Ja ka ta liikmed olid KGB väljavalitud, rõhutan, poliitiliste vaadete järgi nn. kommunistid. Mina võin seda kinnitada oma kogemuste põhjal nendega koos töötades. Mida nad nüüd enestest räägivad või näidata lasevad on puhas vale ja pettus.

ENSV KP ja KGB vahekorid oli formaalne, tegelik võim oli KGBl, keda karde ti. KGB kontrollis eranditult kõike oma liikmetega, kelledeks olid harilikult nn. teised mehed riigiparadiis, harilikult venemaa-estlased, korpusemehed ning nende järglased tänapäeval. Minul on raske uskuda KGB võimu lakkamise Eesti iseseisvumisele. Liiga vara veel. Kõik komparteilased olid ju KGB valitud. Temal oli teada iga inimese kohta põhjalikud andmed. Mind lausa kohutas, kui kohtu-protsessi käigus minule esitati üksikasjalik elulugu kohtade kaardistamisega kus ja kunas olnud, mida teinud.

(järg lk 6)

Kaitsevägi saatis ära brigaadikindral Tiru

Täna (22.10.2005) saatis kaitsevägi sõjaväeliste auvaldustega Kaarli kirikust viimsele teekonnale haiguse tagajärjel surnud brigaadikindral Märt Tiru.

Leinatalitustel teenisid kaitseväge pekapalran kolonel Tõnis Nõmmik ja EELK Kaarli koguduse diakon leitnant Lauri Kurvits. Sarga auvalves isegi kaitseväge vanemohvitserid.

Kaitseminister Jürgen Ligi märkis leinatalitustel peetud kõnes, et brigaadikindral Tiru oli üks esimestest Eesti Vabariigi ohvitseridest, kes mõistis rahvusvahelise mõõtme tähtsust taastoodava kaitseväge arenguks.

Leinatalitustel peetud kõnes rõhutas kaitseväge juhataja viitseadmiral Tarmo Kõuts brigaadikindral Tiru panust Eesti rahualve arendamisel ja üles, et kaitsevägi jääb kindrali mäletama ettevõtliku, intelligentse ja võitleva ohvitserina.

"Võime brigaadikindral Märt Tiru nimetada täie õigusega meie kaitseväge üheks rahvusvaheliseks meheks, kindrali teenistuse peasuund oli suunatud kodumaalt väljapoole," ütles viitseadmiral Kõuts.

"Piisab, kui meenutada 1995. aastat. Kümme aastat tagasi alustasid Eesti sõdurid ÜRO vägede koosseisus sinikiivritena rahuvalvemissioone. Kindral Tiru oli üks elukutselise Rahuvalvekompanii ning hiljem Rahuoperatsioonide Keskuse loojatest."

Kaarli kiriku ette oli üles rivistatud 300 sõdurist koosnev aupataljon. Aupataljoni panid välja jalaväe välisüksuses Üksik-Vahipataljon ja Scoutspataljon.

Brigaadikindral Tiru mälestuseks tulistasid kolm Suurtükiväegruppi 105-mm haubitait ja auvahkond automaatidest kolm kogupaiku.

Leinatalituse järel liikus sark suurtükilafetil aupataljoni ja politseieskordi saatel Pärnamäe krematooriumis.

Brigaadikindral Märt Tiru suri teispäeva vah hommikul pärast rasket haigust.

Postimees

Arvamus

Brigaadikindral Märt Tiru Ärasaamine

Märt Tiru surmaga on lõppenud üks omapärane episood eesti rahva ajaloos. President Lennart Meri pooli brigaadikindraliks ülenudat Tiru teenis pikemat aega Nõukogude Liidu armees luure (GRU) ohvitserina Musta mere ääres juhtides seal ühe suuremat elektroonilise luure üksust, mille ülesanne oli pealt kuulata ameerika ja inglise mere- ja õhuväe üksuste sidet.

Piisab, et EV kaitseväge juhtkond mattis Tiru väga suure auvaldustega.

Säärast matust ei ole enne (peale taasiseseisvumist) korraldatud.

Märt Tiru teenis Eestis aeg Peastaabis. Õhtuti, kui Einseln enen kontoris ei olnud, luusis Tiru kaitseväge juhataja kabinetis ringi. Kelle huvides ta seda tegi, seda võime loogiliselt aimata. Tiru oli ka suur napsutaja. Einsel löi ta sõjaväest välja; Einseli ametist vabastamise järel toodi Tiru kaitseväkke tagasi ja pandi just Rahuvalve operatsioonide asjaajamiseks juurde.

Lennart Meri nõudis vahepeal kindraliks ülenudat Johannes Kerdilt, et ta ülenaks Tiru brigaadikindraliks. Kert keeldus. Varemalt Kert nentis, et Tirul on "vene maik" juures. Seejärel lendas Kert ja Tiru ühendati Meri survele brigaadikindraliks. Tiru oli ka lühikese aja kaitseväge juhataja kohusetähta. Seejärel saadeti Tiru Washingtoni EV sõjaväetähele. Ei ole kahtlust, et see oli Lennart Meri soovil.

Seda määriti Lennart Meri ajal Washingtoni kaks EV ohvitseri, kes mõlemad olid seotud NL armees luurega. Varem teenis samal ametil Tiit Tammela. Tammela oli NL langevarjurit katehriohvitseris politruk (politohvitser). Ta oli üks vähestest eestlastest, keda kasaldati koolitatud politohvitseride propagandistide koolis. Kui Tammela Afganistanist tagasi tuli, määrati ta ENSV Komisariadi peapolitruki abiks. Tammelast kujunes Pärnu Kaitsealidule Maleva ülem. Kes ta sinna sokuks, seda ma ei tea sellel ajal oli Pärnu Malev üks suurematest Eestis. Sealt viidi Tammela üle KL Peastaapi. Nüüd õnneks on ka Tammela sõjaväest läinud.

Ei Tammela ega Tiru saatmist Washingtoni ei saanud toimuda, kas Lennart Meri loodi või nõusolekul. Tiru suhtes see kindlasti toimus Meri nõudmisel. Selle raha eest, mida Eesti riik välja maksis nende kahe mehe Washingtoni saatmiseks, oleks saanud organiseerida ühe Kaitsealidule pataljoni, millest oleks praegustes oludes palju rohkem kasu kui Tammela ja Tiru viimiseist Washingtoni.

Tiru ja Tammela taolisi mehi on kõrgemates kohtades veel teisi. Ainult aeg lahenad need probleemid.

Lennart Meri tegi EV heaks palju head, pidas palju ilusaid kõnesid aga ta tegi ka täiesti arusaamatuid, väga tõsisid samme. Märt Tiru saatmine Washingtoni oli üks neid peadpööratavaid tegusid, millest on võimatu aru saada.

Priit Parming, USA

Vabandame "Võitleja" käesoleva numbril tehnilistel põhjustel hilinemise pärast.
Järgmine "Võitleja" ilmub 2006. a. juuni teisel nädalal.
Käastööd palume saata toimetusse hiljemalt kolm nädalat enne lehe ilmunist.

In Memoriam AUGUST JURŠ

15.01.1915 - 02.01.2006

2. jaan. 2006. a. tabas vabadusvõitlejaid ja Kanada eesti rahvuslikke organisatsioone kurb teade: tulihingeliste vabadusvõitlejat ksv. ülemlenitnant August Jursi pole enam.

Tulevane sõjamees ja hiljem endiste rindevõitlejate-vabadusvõitlejate organiseraia August Jurs sündis 15. jaan. 1915. a. Tartumaal, Kambja vallas taluperemehe pojana. Tema koolitee algas kohalikus algkoolis, säält edasi Tartu Poeglaste gümnaasiumi tehnikaharu, mille lõpetas 1937. a. Edasi viis tee Tondi Sõjakooli jalaväe aspirantide klassi Tallinnas ja Tartu ülikooli. Seal oli ta NKVD surve all sunnitud lahkuma. Sõjamehe tee algas 1941. a. varasul metsavennana, sakslaste tulekul astus ta Omakaitsele ja augustis 1941. a. Tartus formeeritavasse Eesti Julgestusgruppi, hilisema nimega Idapataljon ja lõpuks Eesti Diviisi. Tema kui rindevõitleja, algul rühmaülema ja hiljem kompaniülema vaprust hinnati kahe Raudristiga.

Sõja lõppedes algas August Jursil, nagu tuhandetel eesti sõdalastel, alandav sõjavägi elu. Sõjavangist vabanenult sai Jurs esialgu tööd inglise sõjaväe juures, seejärel sõitis perekonnaga Inglismaale ja 1952. a. aastal edasi Kanadasse.

Kanadas lõpetas ta oma poolelääjand kõrghariduse tsiviilinsenerina ja töötas seejärel Ontario, Brantfordi piirkonnavalitsuses teedeinsenerina kuni pensionile minekuni.

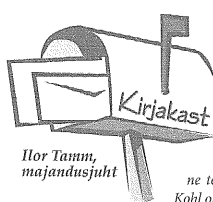
Elades Kanadas leidis Jurs oma kutsumuse endiste sõjameeste ja üldse eestlaste organisatsioonides. 1968. a. valiti ta Hamiltoni Eesti Võitlejate Ühingu esimeheks ja jäi selleks kuni viimase päevani. Alates 1970. a. oli ta korduvalt valitud Ülemaailmse Eesti Vabadusvõitlejate Keskuse esimeheks, Eesti Vabadusvõitlejate Liit Kanadas ja Balti Veteranide Liit Kanadas juhatusesse. Ta oli ajaleht "Võitleja" Kanadas toomise eestvedaja ja selle peatoimetajaks alates 1980. a. kuni 2005. aastani. Ta lõi Sihtasutus "Võitleja" Ajaloo Raamatu Komitee, mis andis välja raamatu "Eesti Vabadusvõitlejate Teises Maailmasõjas" ning selle ingliskeelse tõlke. Lisaks jätkus tal veel jõudu olla Sihtasutus "Seedriuru Lastesüvekuulde" esimeheks, aastaid RVN ja EKN abiesimeheks ja mitmete teiste organisatsioonide ning seltside juhatuses. Ta oli Kanada Kutseliste Inseneride Ühingu ja Eesti Ohvitseridekogu Kanadas liige. Oma sõbralikkuse ja abivalmidusega teenis ta kõiki lugupeitud inimesi ja austuse!

Oma pika ja võitlusrikkal eluteel, peale sõjaliste teenete, on tema teinud kõrgelt hinnatud Eesti Vabariiki Eesti Riigivapi V klassi ordeniga ja paljud organisatsioonid, teiste hulgas, Vabadusvõitlejate organisatsioonid Ülemaailmse Eesti Vabadusvõitlejate Keskuse III, II ja I klassi teeneteristide ning EKN Kuld teenetemärgiga. Akadeemiliselt kuulus August Jurs korporatsiooni Ugala.

Ülo Tamre, ÜEV Keskuse esimees

August Jurs

Ilor Tamme, majandusjuht

Soome lahes, Jumeta poolsaare lähedal, 1941. a. augustis Tallinnast Leningradi sõitnud laevade karavanist saksa lennukivägi uputas 66 N-Liidu laeva. Moskvas seisab natside mälestusmärk, kirjutab "Komsomol" oskaja Pravda." Vene sõjaväeprokuraatur rehabiliteeris kasakad, kes võitlesid koos sakslastega põhjendusega, et nad olid ainult sakslaste käsutajad. Rehabiliteerimine toimus aastal 1996 kui Boris Jeltsin ja Helmut Kohl olid head sõbrad. Mälestusmärgil on graveeritud kasakate üksuse ülem "SS-Gruppenführer" Helmut von Panwitz ja tema kasakatest alluvate nime. Aastal 2002 toonane rehabiliteerimise otsus küll tühistati, kuid natsivägi seivast tänaseni, Leningradi prospekti ääres Moskvas, kurdavad inimesi aastasõja veterani.

Velikije Luki sakslaste garnisoni ülem, Saaremaal sündinud von Sass, andis enast vangist eestlastest laskurkorpusele polkovnik. L. Lombakule. Laskurkorpusele olevat vangid andnud 1554 sakslast ning langenud olevat nende lõigus loetud 8300. Kokku olevat sakslaste kaotused olnud 57 140 langenut, kuid vangid andsid ainult 5344. Kui suurend olid siis Laskurkorpuse kaotused? Isegi punkandral Pärn oma sõjamälestusraamatus ei anna selte kohta andmeid. Sverdlowski 1942. a. sügisel oli väljaõppel 30 000 eestlast. Pärna andneil oli korpuse riviline koosseis 01.03.1943. a., pärast Velikije Luki lahingut, 12 356 meest. Hiljem 1944. a. sivel kui korpuse toodi Kingiseppa rajooni oli riviline koosseis 19 441 meest. Arvatavasti toodi täienduseks muulsi. Pärna poolt antud andmed näitavad, et Laskurkorpuse kaotas Velikije Luki lahingus vähemalt pool oma koosseisust.

01.01.2005. a. elas Eestis 11 000 Teise maailmasõja veterani, neist ka kolmandiku punaarmeele või 8100 meest. Saksa mündrit kannund vabadusvõitlejaid elas Eestis nimetatud kuupäeval 2668 veterani, neist 801 Tallinnas. Välimaal elavate vabadusvõitlejate kohta "Kirjakastil" andmeid ei ole. Võimalik, et Ülemaailmsel Eesti Vabadusvõitlejate Keskusel (ÜEVK) on andmed olemas. Eesti Migratsiooniandmed andneil 2005. a. jooksul lahkus Eestist oma etnilisele kodumale 214 inimest, nende hulgas 30 endist N. Liidu erusõjaväelast koos perega, saades selleks Eesti Vabariigi käest toetus. Alates 1992. a. on Eestist lahkunud 25 000 inimest oma etnilisele kodumale. Samal perioodil naasis kodumale 1000 eestlast. Eesimesel päeval Teises maailmasõjas, 22.06.1941. a. kaotasid venelased 1208 lennukit, neist 804 maa peal ning 406 õhulahingus. 25 juulil 1944. a. Narva jõe forsseerimiseks Riigiküla loigus venelaste ja laskurkorpusele suurkiirvõitluse kasutasid 50 vagumitit mürske. Arvuliselt umbes 180 000 mürsku, mis nad tulistasid meie positsioonidesse 80 minuti jooksul ning lisaks veel 25 000 mürsku õtesitihimiskahuritest. Enamuses need mürsud langesid 46. rügemendi positsioonidesse, peamiselt III pataljoni loiku.

17.09.1944. a. rügemendi forsseerimisel Kavastu-Saaga all tulistasid laskurkorpusele ja venelaste kahurid esimese kolme minuti jooksul 7000 mürsku ning järgmise 47 minuti jooksul 1000 mürsku minutis meie positsioonide pihta. Soomlased valisid 29.01.2006. a. senise presidendil Tarja Halonen tagasi kuueks aastaks. Oma viimases valimiskauppaania kõnes 28. jaan. tõi ta esile ja ütles: "Meie ei tohi kunagi unustada meie vanemaid inimesi, kes on Soome eest sõjas võidelnud ja hiljem tänapäevase Soome üles ehitanud." Mõnikord jääb aga mulle mulje, et kõige parem oleks kui nendest vanadest lahti saaks. Kas meiega Riigikogu ja valitsus arvavad, et me raiskame aega kui püüame tunnustada neid saksa mündrit võidelnud vabadusvõitlejaid Vabadusvõitlejateks, kuma nad nii kui nii kaovad varsti!

Vabariigi president andis vabariigi aastapäeval 834 riiklikku autasu, millest ka endised kommunistid ilma ei jäänud. 1980. a. 23. veeb. hilisõhtul kolm meest, Ants Tamme, Aare Salmo ja Otto Vool, heiskasid Mäetaguse vallas Virumaa asuva Katlamaja kornista otsa sini-must-valge trikoloori. 24. veeb. 1980. a. toimus Ülemnõukogu valimine. Nii, et kui vallaarhivas läks valimistele olid nad üllatunud, et katlamaja kornistal levis Eesti trikoloori. Nähes lippu lehvimas mõned kohalviibijad arvasid, et ehk on valitsuse vahetus ning kas hääletamist üldse toimub? Siis läks lahti tõelne tohuvabohu. Keegi ei mõelnudki lippu maha võtta. Isegi mitte ükski venelane ei teinud selleks katset. Kui julgeoleku mehed kohale saabusid ja lippu maha võtta kütskisid ei leidnud nad rahva hulgast kedagi. Üks kohalviibijatest Harri Hindreus ütles, et laske mind või maha aga mina lippu alla tooma ei lähe. Siis aga ronis partorg ja tänavane Mäetaguse valia volikogu esimees Veljo Kingsepp kornista otsa ja tõi lippu alla. Mis sai hiljem lipust ei ole teada. Julgeolekumehed vangistasid kolm lipuheiskajat. Kõige rohkem kannatas nende kides Otto Vool, keda ülekuulamisest peksiti. Ants Tamme on ainuke lipuheiskajatest, kes veel elab, teised kaks on juba manalas. President Riitelt austas Veljo Kingsepa Valgetähe IV klassi ordeniga.

Põhja politseiprefektuuril politsei prefekt Raivo Küti informeeris, et kuritegevus Tallinnas aastal 2005. küll suurenes 191 juhtumit võrra, kuid enamuses kuritegusid sooritasid 80-90 protsendi ringis narkosõltlased ning ka küllaskurjategijad. Alles hiljuti nähti kinnit küllalõõvijate grupp Narvast. <Teame ju mis rahvusest need narvakad on> Mõõdunud aastal sooritati Tallinnas 25 221 kuritegu. Tapmisi ja mõrvamisi 45, vargusi 15 669, korterivargusi 1515, autovargusi 3713, poevargusi 2866, taskuvargusi 1654 ja röövimisi 759.

Baltimaid läbiva nm. Hansatele ääres leidub üle 3000 turismiobjekti. Üks nendest huviobjektidest turistidele on Sinimäed. Nad tahavad näha kohta, kus 1944. a. juulis võitlesid ilhes Teise maailmasõja verisemas lahingus õig-õla kõrval taanlased, norralased, hollandlased, sakslased, eestlased ja isegi mõned rootslased idast tuleva punase kommunistliku laviini vastu. Paljud tahavad tutvuda Sinimägede suurlahingu paigaga, kus võitlesid nende isad, vanaisad ja vana-vanaisad. EL ekspedid soovivatad pöörata turistide tähelepanu senisest enam Sinimägede lahingupaikade kohalike huvikeskuste poolt.

(järg lk 10)

Tulihingeliste vabadusvõitlejat, kauaaegset ÜEV Keskuse esimeest

August Jurs'i

EVTR III, II ja I järk

mälestavad ja jagavad leina
lahkuna perekonnaga
Lakewoodi EVÜ juhatus ja liiskeskkond USAs

Väsimatult kaasvõitlejat, vabadusvõitlejat, võitlejate organisatsioonide asutajat ja kauaaegset juhti

August Jurs'i

EVTR III, II ja I järk

mälestavad kurbuses Ülemaailmse Eesti Vabadusvõitlejate Keskus
Eesti Vabadusvõitlejate Liit Kanadas
Hamiltoni Eesti Vabadusvõitlejate Ühing
Sihtasutus "Võitleja" ja kõik vabadusvõitlejad üle maailma

Lahkus jäädavalt endine ja kauaaegne Eesti Vabadusvõitlejate Keskuse esimees ja suur Eestlane

August Jurs

Mälestavad sügavas leinas tema endised
rindekaaslased ja sõbrad
Eesti Võitlejate ühing Austraalias

Arhitekt Elmar (Enu) Saarniit'i mälestusi:

Sõja-aastad 1941–1944

4. OSA

Meie ülesanne, partisanide jahtimine, oli omamoodi kurnav ja väsitav. Mäletan ühte etappi, kus pidime jala kõndima paar päeva magamata, et jõuda õigeks ajaks meie pataljoni uute sihtkohta tolles higerõngas.

Sellel teekonnal magasime kõndides vankri taha, hoides kättega vankrist kinni, püss padrunitaskuga seljas. Iga mees sai niimoodi kõndides magada 10 minutit ja siis pidi loovutama "voodi" teisele. Vankreid meeste varustuse veoks oli küllaldaselt aga oma püssi koos padrunitaskuga ei saanud meil kaasa võtta. Ei olnud kunagi uskunud, et uni võib nii magus olla, et magad püsti jalatalla ja isegi käies, kui on kuskilt kinni hoida. Septembri lõd õid külmad. Kui näiteks jääme ühtlasi kuskile heinamaale või ükskõik kuhu seisma siis pidime õhtu ja öö sealsamas ja ahelikus mõõda saatma. Igal mehel oli kolmnurkne vihmakindeld present kate peaauguga keskel, mida sai kasutada ka vihmakuueks.

Kui aga kolme mehe presendid kokku nõõpida said telgi kus kolm meest said ükskõik külje-külje vastas magada. Kui juhtus nii, et üks mees pidi valves olema, oli nuumi magamiseks laiatil. Soime sõiduri konserve ja vesi oli joogiks.

Nii oligi, et ükskõik kus sa juhtusid olema, sa ka magasid. Kõige hullem oli saabastega, mis olid peagu alati märjad. Ööseks soovitati saapad jalast võtta ja märgade sokkides magada, mis öö jooksul jalas kuivenesid aga hommikul märgi ja külmi saapaid jalga sikutasid võttes vandaia küll.

Mõnel ühtlasi sattusime ootajale kaste heinamaad või siis heinamaa lähedusse, kus heinakuhjad olid alles siia viimast. Kujahdame siis küllaldaselt heinu külje alla, mis tegi magamist mugavaks.

Önn oli kui partisanide tagaajamise päevatoit lõppes ühtlasi mõne maja juures või koguni külas või külale väga liigilid. Siis magasime kui majades aga valve oli väljas. Kahjuks oli õnneks miru ja mu naabersõdurite ette ühtki elust partisaani ei juhtunud, küll aga nägime mujalt kättesaadud partisaane punaarmee vormides, kui neid tagaajasse transporditi.

Ühte paksu metsa läbides, kus vahel oli tunne, et oled üksinda metsas, sest naabersõdurit sa ei näinud, nii tõi meitsaluse võsa, sattusime peale tervele partisanide külale. Sõgavasse metsa oli ehitatud mitmeid hooned nii magamiseks kui ka ladudeks, mis olid täis jahukotte, vane konserve ja muud toidumööda aga relvasid koos laskemöödaga ei olnud leida, relvad ja laskemööda olid kindlasti maa all ja luigid nendesse ladesse hääli moonutad. Nende otsimiseks ei olnud aega. Teeradid sellesse metsakülasile oli samuti väga raske leida. Talpaise, et moondamiskunstis tundmises olid partisaanid päris meistrid. Kaasakantava väeteliefoniga kutsuti sakslaste "hävituskomando" välja, keelate partisanide küla hävitamiseks üle anti. Tõenäolikkult oli neil aega ka relvade otsimiseks. Oli alles valge kui teiselt poolt metsast välgas saime. Seal nägime jälle kinnivõetud partisaane punaarmee vormides. Ühel neist, kes oli tulevahetuses haavata saanud ja kui talle saritsaest ääri anti, teiti, et mehel oli seljas nii villast punaarmee vormi. See mees said haavatuks kätte sõgavast lombist, kus mees oli vee all ja ligas hääbi toru. Neid sõgavald lompe oli mets täis ja siis alles talpaise, et me kindlasti mõdusime paljudest vaelelastest partisanidest, kellel küllama vee eemale tõrjumiseks oli neil villastest riidest vormi seljas lisaks pikasäärtega ja varrukatega aluspesu.

Ärnuke tähelepänu, mis me niisugustele sõgavatele lompidele osutasime oli, et kaugelt mõõda minnes hoiame jala kuivad.

Meie pataljoni asus piiramisrõnga läänepoolses küljes ja meie liikumisesuund oli ita. Samal ajal kaugel meie vastas asuvas saksa politseipataljoni liikusid lääne suunas, meie vastu. Me saime vahepeal juhtus oli see, et Punaarmee teiti Velikaja Luuki ja Neveli ruumis läbiräärm. Sakslased põgenesid või sattusid vangi ja meie, läänepoolse liikuvad üksused, mitte teades olukorda, paahinamalt ajasime endiselt partisaane taha kuni lõpuks meie juhtkondade olukorrast informeeriti.

Rindel

Olime vahepeal oma eksirännakutele jõudnud Sebezi raudteestaja, kus olime tunnistajaks ühe allatulistatud Venes lennuki põhimisele. Kindlasti mingist alumiiniumi massist valmistatud lennuki kere põles nagu paks papp.

Tõesti, istes saime siis ka ise aru, et rinde on päris lähedal. Tundus, et pidev kahurimüra ja tulistamine väikerelvastest oli ainult mõne miili kaugusel. Samas rahustati meid, et sakslased on asunud edukale vastupealevõitlusele ja meie peame kaitsma edukate sakslaste peremati tübi, et sealt vaenlase lõd sakslaste selja taha ei pääseks. Meie pataljoni asupaigaks oli maa-alane umbes 17 km. Sebezi jaamast edelasse, võrdlemisi lähedal juba tuntud Irlitza jaamale.

Õõbime sellel ööl vagunites ja järgmisel hommikul meie pataljoni kiltavoori koos hobuste ja vankritega, kus asusid meie isiklikud asjad, asusime teote oma positsiooni sissevõtmiseks, nüüd aga juba selges teadmises, kellega meil tegemist tuleb teha. Alguks oli liikumine mõõda peamaanitead.

Moodusime järgmistest idas asuvast Irlitza raudteestajast, seal keeras te järstult lõunasse. Pärast kilomeetri mõõdukes meie pataljoni neli kompaniid ükshaaval tegid vasaku pöördet ja kadusid metsa. Mina kuulsin teise kompanii teise rühma ja peatselt oli meid kord meitsa kaduda, liikumise pidevalt ida suunas. Maa-alal oli kergelt künklik. Kuulsime kuidas meie kompaniümend vandus, et talie oli antud kaitsmiseks liiga pikk liikl maad. Meie kompanii neli rühma oli veel viimast korda koos, siis hargnesime laiali, igale rühmale oma maa-alale kaitsmiseks. Ülesanne oli lihtne. Niikaua pidime luurates ja nähtamatult edasi minema kuni saame kokku punaarmee ja siis sinna järeas postituse sisse võtta.

Liikudes segametsas, kus oli ohtsasti ka üksikuid lagendikke ja põõsastikke, meie rühmal alati kaks luurajat-piilurit umbes 50 m rühmast eespool. Esimestike piilurite ja rühmal vahel oli veel paar meest, kes pidid silmidesse olema esimese kahe piiluriga ettepoole ja terve rühmaga tahapoole. Meil olid selgeks õpitud vastavad käsikäigud ja leppemärgid mada esimesed piilurid rühmale saatsid.

Oli ilmselt selge, et keegi ei tahtnud esimesed piilurid olla. Lüksumas maastikul väga aeglaselt. Varastõigisene loodus alustas just värviseid valima. Ligidalt kuuldud kahurimüra oli ainekune vaikuse segaja.

Umbes kella 2-he ajal pärastlõunat oli minu kord teise mehega ette piiluriks minna. Muidugi oli kõhe tunne, aga üsna põõsastega palistatud lagendikega metsaloodus rahustas hinge. Vana skaudivim võttis maad ja ma leidisin, koht on ideaalne rühmalagrigs. Oles jõudnud üle tihedat ja kõrge põõsa taha asusime liiki põõsa eesolevat maad uurima kui äkki otse meie eest külvati meid üle püst-kõlilpidu valanguks. See valang läks üle meie peade, aga palju sügiselvarvillil tehti langes meie kaela.

(Järgneb)

TAGANEMINE KODUMAALT

5. OSA

Hiljem kohtasin üht kaaslast Jägala laagrist, kes ka oli Killingi-Nõmme saabunud. Tema oli nüüd tugevasti relvastatud, püstoli, saksa püstolkoolilpiduga, laskemööda ja pootisina munakasiragnaga. Peale selle seljas süür, pungil täiskülitut seljakott. Kutsus mind kaasa oma juurde meitsa kuhulele Vandra kanti. Kaalusin paar minutit seda plaani: - talve pea tulemas, tema oma talu poe - mina võõras, tema oma tuntud ümbruses ja tuntud elanikkude keskel - mina võõras kohas ja võhivõõraste inimeste keskel! Siis lükkasin viisakalt tema ettepaneku tagasi. Nähtavasti peenimult pöördus mees ümber ja kadus järgmise teekäänaku taha. Pole temast hiljem enam midagi kuulnud.

Veel terve rida meil kadusid meie juurest - kas üksikult, või siis mitmekesi - tapaspi ära. Nende hulgas ka minu sõber, kes oli vahepeal minu varustusele peale passinud. Jättis minuga kättpidi jumalaga ja oligi majade vahel kadunud. Kas nende mehed aga targemini tegid, kui need kes mitmesugustel põhjustel kohale jäid, selles kahtlen ma kuni tänapäevani. Vähemalt Adaveross 1992.a., ei tulnud ühtegi suurtükiväelast esile, kes oled tookord Eestisse jäänud.

Lõunapaiku ilmusid meie juurde saksa Wehmachi suured lintveokid. Hobused rakendati nüüd lahti ja viidi kõrvale. Mis nendega edasi sai, seda ei tea. Nüüd tõrmiti suurtükke torud jälle alustele ja taheti neid lintveokitele külge panna. Sellega tekkis aga suur raskus, sest meie suurtükid polnud veokitele vedamiseks valmistatud. Lintveokite juhtl vaatasis nõudeti ringi, lautasid käsi ja vandusid kõiki võimalikke kasakaeskeid vandesõnu! Muult meid sead sama rumalalt suurtükke juures ja ei teadnud, kuidas oleks võimalik aidata.

Lintveokite olid küll kaasa tugevad teraskööd, aga kuidas oleks võimalik nende abil suurtükke lintveokite külge kinnitada, seda ei teadnud mitte keegi. Kõik sellised katsed jäid tagajäreteks. Lõppeks saatis lintveokite kohale tulnud poor saksa leitnanti ühe lintveokist ära. Kui see umbes tunni pärast tagasi tuli, tõi veok mitu rüü jämedat traati ja ühe veltveikese kaasa. Veltveikeni agaralt juhtimisel ja traadi abil said siis suurtükke veokite külge kinnitaval. Hiljem, teist läbi Lätimaa, ei tekinud mingisuguseid raskusi suurtükke kinnitamisega juures.

Hobusemehed koos hobustega - nende hulgas ka minu ratsu - köök ja mitmed kahehobusevankrid jäi Killingi-Nõmmele, Ülejäänud mehed jagati masinatele, igale lintveokile umbes 10 meest. Ka mina leidsin kolmanda suurtüki lintveoki tagaroes endale ja oma koludele veidi ruumi.

Sõit läks nüüd üle piiri Lätimaa. Ei leidnud aga mitte suurt vahet Eestiga. Samamoodi hallid talumäed, saasugused ktsad ja tõlumised liivateed. Ka Lätis polnud mitte kussagi ühtegi inimest märgata.

Korra läks kitsas liivatee küli vasespoolset sood. Kuna eespoolset linnaasind palju lüha ja tõlmu üles keerutasid, kaotas meie lintveoki juhi nägemise ja sattus liiva vasakule teedäärle. Sealt lahine liiva andis järele ja homidatja juhi püüest, sattus nii lintveok, kui ka selle taha kinnitatud suurtük, teie kõrvale soomkaskale. Koha vajuks kogu kupatus vähemalt 1 meetri sügavus! Mis nüüd teha? Kuna keegi meist ei ständanud vedelasse mudasse minna, jääme veokile istuma. Meil oli sellega veel niipalju õnne, et olime vähem kui 10 meetrit madalama äärest eemal. Selle taga algas veidi kõrgem ja kuivem heinamaa.

Jälle oli sakslastest veltveebel see, kes olukorra päästis. Tema lasi kahe eelmisel lintveokil suurtükki lahti võtta ja lasi teraskööd meie ja nende kahe lintveokite külge panna. Küll ulgusid veokite mootorid väga kõrgetes tuurides ja lindite al lendasid maakamara tükid tahapoole, aga samm-sammuna järele trisid nad meie masina ja suurtüki soomkaskalt väljal Kergetundustone kõigile. Kui tahtis leitnanti meie masinajuhile peapusu taha, aga veltveebel soositas tahe midagi kõrgi, sellelepeale keeras leitnanti end ümber ja läks sõnatult eemale. Nähtavasti juhtiti tema tähelepänu sellele, et ei ole hea sarnasest asju kuldavusel klaarid! Muidugi aga oli ka leitnanti rõõmus, et see asi nii lihtsalt jälle korda läks.

Kui suurtükki jälle veokile külge kinnitaval ja meie masinalt suurem vedel pori kõrvaldaval, läks sõit edasi. Lätisime Riia linna. Kindlasti aga mitte piiki peatänavale, vaid kuidagi linnaäärseid tänavas kasutades. Vähemalt nägi see niimoodi välja. Ka Riias oli vaevalt mõni inimene väljas naha. Kas hoidsid nad endiselt suletud uste ja akende taga peidus, või jooks talu kuhulele maale läinud, seda ma loomulikult ei tea.

Juba enne õhtut tükk maad Riiasi lõuna poole - pidime seisma jääma. Veokite kütusepaigad olid tühaks saanud. Ühe suurema läti talu ühes leidmise sobiva õõbimiskoha. Veokid suurtükkidega tõmmati hoonete taha varjule ning ükskõiksest veidi eemale. Juhid hakkasid masinatega tegelema, meie vaatamisi olumajas ringi. Maja oli imirühki, kõlvide tubade ukseid olid päran! lahti, saatusi ka kappide ukseid. Kapid olid täiesti tühi, ainult mõned rüdepuud ja naiste sukki sin-heel põrandal. Tubades tõdli ümberpaisatud, lilleepid alkaaludadel maha langenud ja kildudeks purunenud, lilled küll juba kuivanud. Kõõgis seisil veel ainult üks pann ja üks suur keedupott seinal, põrand lükkilvutatud leitvakkide ja igasuguse prahiaga.

Tahtsin sealt juba lahkuda, aga siis avastas, et kõõgi kõrval oli veel üks väike-ne kambriene. Viskasin pilgu sinna sisse. Nähtavasti oli sead sahvriina tarvitatud. Nüüd seisid küll riidid tühihädina, üks suur ovalne laudased tühi, kus vist sealiha hoiti, oli ümber keeratud ja tühi. Tühi oli ka kogu ruum. Tahtsin juba sealt ära minna, kui märkas, et ühes nurgas seis kolmveerandini millega täidetud olem. Kui pilgu sellele viskas, oli esiteks jahu nägu. Jaha, jaha kotsi pidi veel midagi ootama, mis kõõli nurga välja suris, pietsin käsi veidi sügavamale jahu sisse. Pihku tuli suur tüki suitsuhalja. Ja kui veel kõiki ringi kolisin, leidisin veel ühe tüki suitsuhalja ja peale selle veel vähemalt 30 kanamun! Sellega oli nüüd meie õhtusöök kindlustatud!

Hakkasin kohe asja organiseerima, sest tundsin ka ise tugevat söögisu. Teispool õunapüü oli väikekate kartulipõld. Pea pool sellest oli juba tühi. Paar meest rebisid vartega kartuleid välja. Tuli tehti piluti alla ja pea saime suure poti kartuleid keema panna. Vahepeal leidis meid, kel veidi aima söögitegemiseest oli. Tema hakkas taskunoga suitsuhalja viiludeks lõikama ja kartulipoti kõrvale asetatud pannil lihaviltsid ja mune praadima.

Enne, kui saime sõõmale asuda, tuli praehõlne peale kõõli veltveebel. Andsin talu suure tüki suitsuhalja, kümme-kümne muna ja seletasin taale, kuni saab kartuleid võtta. Tema, leitnanti ja veokite juhid olid endale korteri ühes eemalseisvas majas võtnud, kus oli veel puhtam õunad. Peale maitsev ja tühit õhtusööki võtsime endale magamiskohadeks küüdis asuva heinakuurini. Igaks juhaks ja ka sama sellega harjunud olime, korraidsin küüdis ees valve, kus postid äja tunni pärast vahetada. Aga vaadatud said mehed seejuures küüni kõrvale seisvast lintveokist. Mingisugust kella polnud meil kellegi.

(Järgneb)

MAJOR PAUL MAITLA SURM

Eesti Ekspressis esimest korda avaldatud fotod lähendavad Eesti üle kuulsama sõjamehe major Maitla surmaloo. Ta mõrvati Tšehhi kommunistide poolt.

Saksamaa kapitulatsioonil 1945. aasta mais võitis Sileesia rindel olnud eestlastest koosnev 20. diviis suuna läbi Tšehhi läände. Nende eesmärk oli jõuda lääneliitlasteni ja end nelli vangi anda. Sõjajäljalase Karl Gailiti hinnangul võis diviisil tol hetkel kokku olla ligi 7000 meest. Nende rindelt väljatõmbamine ning taandumine Tšehhi suunas algas vastavalt üleväl poolt saadud korraldusele 7. mai õhtul.

Teed olid ummistunud taanduvatest Saksa vägedest ning põgenikest. Eesti diviis hajus peagi väiksemateks rühmadeks, millest igauks jätkas teekonda läände omal käel. Rügementide, pataljoni ja tihti ka kompaniide keskne juhtimine kadus. Diviisi veteranide mälestuste kohaselt levisid meeste seas kuuldused, et Eesti ohvitserid olid saavutanud Tšehhi vastupanuliikumise juhtivate telglastega kokkuleppe, mille kohaselt lubati eestlastel läbi Tšehhi takistamatult ameeriklasteni liikuda. Ent peab siiski märkima, et teadaolevad Tšehhi allikad sellise kokkuleppe olemasolu ei kinnita.

Suurem osa 20. diviisist liikus üle Hirschbergi (tänapäeval Jelenia Gora Poolas), Libereci, Turnovi ja Mladá Boleslavi rajooni. Lääneliitlasteni jõudis vaid väike osa eestlastest (Karl Gailiti arvates ehk pool tuhat), kuna enamik pidi Turnovi – Mladá Boleslavi piirkonnas ülestõusnud tšehhide nõudel oma relvad loovutama – Saksamaa oli ju kapitulunud. Seejärel eestlastest vangistati ning hiljem anti üle Nõukogude Liidule. Ehkki eesti sõjaveteranide mälestustest jääb üldmulje, et sageli kohtlesid tšehhid eestlasi vangistuses leebemalt kui sakslasi, kuulus seal kas raskete tingimuste või otseselt mõrva teelusena ometi ka hulgaliselt eestlasi.

Tšehhide erilise viha all olid vangilangenuid sakslastest SS-lased, kes sageli tapeti. Mõnikord mõrvati ka eestlasi, sest nad kandisid SS-i tunnuseid. Kui palju eestlasi hukkus nn Tšehhi põrgus, selle kohta täpsed andmed puuduvad. On nimetatud arve alates 400st (Karl Gailiti) kuni 1300ni (Hannes Walter). Artikli autoritele näib tõenäolisem siiski pigem 400 kui 1300.

Ülestõus Nymburkis

Tšehhide käte vangi langenute ja nende poolt tapetute seas oli ka major Paul Maitla. Seni eestikeelses kirjanduses levinud, Maitla autojuhi Arnold Mägerit pärinevat armetut mõrvasid 45. rügemendi ülema 1945. aasta 10. mail Kolini linnas tšehhid. Siinkirjutat lisab Mägeri versioonile uusi detaile Tšehhi allikatest. Nii on selgunud, et tegelikult toimus hukkamine hoopis Nymburki linna lähedal, 30 kilomeetrit Kolinist loodes.

Nymburki linn asub Kesk-Böödimaal umbes 50 kilomeetrit Prahas idas. Saksalased hõivasid linna 1939. aasta märtsis Böömi- ja Määrimaal okupeerimisel. Kuni 1945. aastani linnas Saksa sõjaväeüksusi ei paiknenud, küll asus 15 kilomeetrit Nymburkist läänes Milovice linnal veel 1904. aastal loodud suur sõjaväe väljaõppeala, mida sakslased kasutasid Teise maailmasõja ajal oma tankivägede treenimiseks Truppenübungsplatz Milowitzi nime all.

Gestapoi ja SD-i läks 1942. aastal korda hõlvida Tšehhi vastupanuliikumise "esimene laine", misjärel mõnda aega jäid tegutsema vaid väikesed vastupanuvõitlejad rühmad. Liikumise "teine laine" tekkis 1943. Londonile orienteeritud vastupanuorganisatsioon, mis sai tuntuks kui R3 (Rada tří ehk Kolme nõukogu). Nymburki haru loodi 1943. aasta keskel eesotsas Viktor Boháčiga, endise tervisekindlustuse ametniku ning ennesõjaaegse Tšehhoslovakkia armee reservlennandiga. Nymburki haruorganisatsioon kasvas kiiresti ning ühendas enda alla ke teinised ümberkaudsed vastupanurühmad. R3 koostas katusorganisatsioonina eri poliitiliste suunitlustega inimesi, sealhulgas ka kommuniste. Viimaste osa vastupanuliikumises oli esialgu siiski väike väike ja nende mõju kasvas alles 1945. aastal aprillis ja mais. Boháč nimetati 1945. aasta kevadel Nymburki Revolutsioonilise Piirkonnatäitevõimete esimehe kohale.

1945. aasta kevadel ilmusid Nymburki ka esimesed Saksa sõjaväeosad, umbes 600–800 meest. Märtsi alguses 1945 hakkasid sakslased linna põhjavalvel Mladá Boleslavi viival teel rajama tankivõitlejakraavi. Pärast Adolf Hitleri enesetappu pukestid mitmes Tšehhi linnas ülestõusud. Esimesena 2. mail Píerovis Määrimaal ning Nymburkis ja Poděbradys Kesk-Böödimaal. 5. mail algas ülestõus ka Prahas. Kui Píerovis ja Poděbradys suruti tšehhide väljastumise maha, siis Nymburkis sõlmiti sealse Saksa komandandi oberst Otto ning Revolutsioonilise Piirkonnatäitevõimete liikmetega vahel leping linna ühiseks valitsemiseks. Nymburki Tšehhi-poolses sõjaväeliseks komandandiks nimetati kolonel Nouzák.

Pärast pingelisi läbirääkimisi Otto ja Nouzák vahel lahkusid sakslased 8. mail linnast, millega võis seal jätta täielikult tšehhide käele. Nagu peaaegu kõikides ümberkaudsetes linnades ja küldes alustati ka Nymburkis nüüd barrikaadide rajamist teedele ning võimaluse korral relvastati mõeldavaid Saksa väeosi. Samuti üritati Saksa sõjaväelasi vangistada. Esimesed punaarmee üksused (4. Ukraina rinde 60. armee 31. tankipõrusest) jõudsid Nymburki 10. mail hommikul.

Maitla langeb tšehhide käele

45. rügemendi ohvitser Voldemar Madisso nägi Maitlat 9. mai keskpäeval ühel teeristil enne Mladá Boleslavi. Maitla auto blokeeris Prahasse suunduva teharu ning ta ise seisis keset teed ja suunas veokid Mladá Boleslavi poole.

Maitla autojuht Arnold Mäger kirjutas 1992. aastal Maitla teele järgmist. Maitla autos oli viis meest: Maitla, Mäger, Maitla adjutant ning veel kaks 45. rügemendi staabiohvitseri. Auto läbis Turnovi ning võitis siis suuna Prahalde. Teel peatati auto tšehhide patrullid, kes soovitasid eestlastel Prahasse mitte sõita, sest seal oli puhkenud ülestõus.

Auto pööras seejärel Praha maanteelt kõrvale, kuid ei saanud kaua sõita, kui peeti suurema hulga tšehhide poolt taas kinni. Nüüd autos olnud aga vangistati ning kaks püssimehe valve all siideti Kolini linnas. Seal liideti nendega üks sakslane ning kõik kuus meest pandi sinna aärde.

Mahalaskmiste katkestas viimasel hetkel üks sõjunduskohale saabunud Tšehhi ohvitser, kes märkas eestlaste sinimustalaget varrukamärke. Seejärel lukustati vangid üle keldrises, kes neid mõniti. Hiljem talutati nad läbi linna tänavate, sealjuures tuli keldri hoida üleval. Elanikud loopisid väge kividega ja kõrvõvalike esemetega ning sõltasid nendele pihta. Lõpuks viidi nad ühte barakki, kus olid juba ees sakslased. Eestlased paigutati eraldi väikesesse kongi.

Ööl vastu 10. maid viisid tšehhid Maitla ja tema adjutandi minema, 15 minutit hiljem ühtlasi kaks staabiohvitseri. Pisut hiljem tüdi järele ka Mägerile, kuid viimast enam kongist ei leitud. Nimelt olid paar sakslasest vangit avanud väljastpoolt ruumi ukse, misjärel Mäger peidet sakslaste seicka. Tšehhidele aga seletati, et Mäger viidi äsja teiste tšehhide poolt minema. Seda küll ei usutud ning tšehhid ühtasid Mägeri sakslaste seast ka otsida, kuid lahkusid siiski teeda leidmata.

VIIMNE FOTO: Sturmabführer Paul Maitla (vasakult teine) ja tema kaaslasted vahetult enne hukkamist.

1998. aastal jutustas Mäger selle loo ka Voldemar Pihlile, ent kinnitas siis, et esimest korda laheti neid maha lasta mitte Kolinis, vaid kogu pärast auto kinnipidamist. Pärast päästmist Tšehhi ohvitseri poolt viisid kaks punase käelindiga mahalaskjat nad Kolinisse. Noodsamad mehed talutasid vangid ka linna tänavatele rahvale mõnitada ning hiljem viisid Maitla ja Ülejätnud ohvitserid barakist hukkamisele.

Tšehhi allikad üldiselt kinnitavad Mägeri juttu või vähemalt ei räägi sellele vastu, välja arvatud mõnes asjas. Esiteks, Mägeri kirjeldatud linna nimi ei olnud Kolin, vaid Nymburk. Teiseks, tõenäolisem on, et esimest korda kavatseti vangid maha lasta tööpoolest kohe pärast kinnivõtmist. Tšehhi allikate kohaselt peatati Maitla auto valveposti poolt umbes kilomeeter Nymburkist põhjas Mladá Boleslavi viival teel.

Autosõljad olivat valveposti pihta tule avanud, kavatsusega tõkkest läbi murda, mistõttu üks Tšehhi alamleitnant andis kaks vangistatud mehed maha lasta. Ogu oeldud, et Mäger mälestustes tulevaimast ei maini. Hukkamise jäi aga sel korral ära, ilmselt seetõttu, et sekkus teine Tšehhi ohvitser, kes märkas eestlaste varrukamärke, ning vangid saadeti Nymburki.

Hukkamiskäsu andnud alamleitnant nimest on teada vaid selle algustäht S. Julmale otsusele võis teada kallutatud ka asjaolu, et tõenäoliselt oli tema naise vend just see, kes koos ühe teise vastupanuvõitlejaga mõned päevad tagasi, 6. mail, pärast eelnevalt päeval sakslaste käte langetamist Truppenübungsplatz Milowitzi komandöri kindralleitnant Rüdiger Kirschneri põhjas SS-meesde poolt sumpsatki piinati.

Maitla ja tema kaaslaste tapmise seoses teatas 1945. aasta 11. mail ilmunud Nymburki ajaleht Noviny národního vöboru, et hukatud on seitse SS-meest, kuna nad tarvitasid relvi pärast Saksamaa kapitulatsioonist. Nymburki linnakroonikas on märgitud, et seitse SS-meest viidi kõigepealt linna peavaljakule, kus linnakodanikud neid ründasid, misjärel siiskohus nad surma mõists. Otsus viidi täide enne 10. mail keskpäeva.

Nymburki Linnamuuseumis on säilinud fotoalbum ligi saja pildiga sündmustest 1945. aasta mais, nende seas ka hulk ülevõtteid, mis kujutavad grupi meeste mahalaskmist tankivõitlejakraavi ääres Nymburki põhjavalvel. Fotodel on näha siiski vaid viie, mitte seitsme mehe hukkamise. Üks neist on kindlasti Maitla. Teiste nime pole kindel.

Ülevõtteid on näha, et neist ühe auaste on kas ülemleitnant või kapten. Võimalik, et üks hukutatutest oli kapten Arved Laasi, kes Leo Tammsaare andmeid oli Maitla teadaolevalt viimane adjutant. Samuti peab Tammsaare võimalikuks, et koos Maitlaga mõrvati tema vanem käsundusohvitser leitnant Kalju Tamme. Ühe foto allkirj on märgib, et nelli, kes enne hukkamist vastupanu ei osutanud, lubati enne surma viimane sigaret.

Maitla ja tema kaaslaste hukkamisest sai teada ka Viktor Boháč. Oma memuaarides kirjutas ta, et kavatas alamleitnant S-i sellt eest kohtu alla anda, kuid pidi loobuma, sest vastavalt president Edvard Beneši dekreedile ei pidanud kedagi maipäevi Saksa sõjaväelaste vastu sooritatud kuritegude eest vastutusele võetama. Boháčist sai pärast sõda silmapaistev mittekommunistlik Tšehhi poliitik, kelle võimud 1950. aastal 12 aastaks vang mõistis. 1960. aastal ta vabastati ning 31 aastat hiljem rehabiliteeriti postuumselt.

Michal Plavec, Reigo Rosenthal, Eesti Ekspress, 20.okt. 2005. a.

"Kugelblitz"

Hauptsturmführer Paul Maitla nimi sai üle kogu Eesti tuntuks suvel 1944, kui 45. rügemendi 1. pataljon vallutas tema juhtimisel tagasi Sinimägede idapoolsema mäe ja tõrjus kõik punased rünnakud. Vapra teie eest pälvis Maitla neljanda eestlasena Rütliiristi.

"Kui teie tunnete sealselt maastikut, siis loomulikult teate, et seal on kolm mäge. Esimese ja teise mäe oli Ivan oma alla võtnud ja sealt sai ta siis välja lööbuda. Ivar ründas kaheksa korda, et magesid tagasi võtta, kuid see ei läinud tal enam korda," kirjeldas Maitla seda lahingut ajalehes Eesti Sõda.

Maitla sõidat Kärkna 27. märtsil 1913 metsniku pojana. Pärast Tartu poeglastegümnaasiumi lõpetamist 1934 valis ta sõjaväe teed. Lõpetas 1938 sõjakooli ning aasta hiljem sai nooremleitnandiks. Sõjasuvel 1941 õnnestus Punaarmee arvatud Maitlat Porhovi lahingus ja ka koos kaaslastega sakslastele vangid anda.

Alates novembrist 1941 oli Maitla Saksa sõjaväe ridades. Ta võitis osa Eesti kaitselahingutest Sinimägedes ning augustis 1944 Tartu rindel haavata. Evakueeriti Saksamaale. Pärast sõja lõppu ühtas Maitla koos sõduritega Tšehhi kaudu ameeriklasteni jõuda, kuid võeti tšehhid poolt kinni ja lasti 10. mail 1945 Nymburkis maha.

Sakslased kutsusid Maitlat hüüdnimega "Kugelblitz" (Keravälv). Kui algas taganemine Tšehhimaale, olivat keegi soovitanud tal oma Rütliiristi igaks juhuks kaelast võtta ja ära peita. Maitla alla vastanud: "Kõlbab mul sellega võidelda – kõlbab ka surra."

Pokka Erelt, Eesti Ekspress, 20.okt. 2005. a.

Tallinna mees Heino Rass jutustab:

Kapitulatsioon. Tšehhi põrgu. Sõjavangis.

Ajavahemik 08. maist 1945 kuni 20. nov. 1946.a.

45. OSA

Tšehhi valvur tõrjus ta jalaohoobiga eemale, kuid ohvitser, kuulnud saksa sõdurite vene keelt rääkivat, muutus uudishimulikuks ja kutsus mehe ligemale. Vana sõdur, kriiska nimeline Tartu kandi mees, rääkis nüüd, et meie olemasolevate post-mobiliseeritud eestlaste, me pole kellelegi midagi palja teinud, kuid tšehhid tahavad nüüd meid ühes puua ja näitas otavatele silmustele. "Seda ei tohi olla" karjus nüüd vene ohvitser. "Seda on lõppenud ja seltsimees Stalin! käsk on, mitte ühtegi saksa last enant hukata, vaita võtta vangi ja panna nad tööle purustatud nõukogude linnade ehitamaks". Teie aga, eestlased, olete ju "sojuznikud" ja teid peab kogu saatma, eks sel siis uuritakse, mis mees keegi on."

Ohvitserid arutasid midagi omavahel, siis sõits noorem mees koos tšehhi neidudega minema, vanem jäi aga meie juurde ning hakkas Kriskalt kõisma, kust me pärit oleme, ta olnud 1944. a. suvel ka Lühikest aega sõjand Eestis ja et Eesti olnud väga puhas ja kultuurme. Mõnekümne minuti pärast tuli Willis koos noorema ohvitseri ja neidudega tagasi, tema järel aga "Studebaker" koos kahe vene sõduriga. Meid kamandati otse peale ja sõitsime linna poole, ohvitserid jäid aga sõnema tšehhi valvuritega, kes olid ilmselt pettunud nende kavandatud vaatemängu nurjumisse.

Meid viidi ühe suure tehase ette, kuhu ühele oli kiiruga täiendav okstraatade ümber veev. Territoorium oli täis saksa sõdureid, arvata nii 2000-3000 mehe ringis. Valvuriteks aga tšehhid, punased linnid kaitse. Meid toonud sõdurid sõitsid minema, tšehhi värvavalvurid hakkasid meid läbi otsima. Kõik olid loomulikult purjus. Et meid oli ju ei meid palja kord läbi otsitud ja kõik isiklikud asjad juba ammugi ära röövitud, olid valvurid pettunud ja vihased ning saatsid meid jalaohoobidega väravast sisse. Mul oli seljas uus roheline ohvitserisärk, mille olin endale hankinud Hirsehgeri ridaelaks. Ühes tšehhidest hakkas see meeldima, ta kutsus mu tagasi (teised poisid olid eemale jõudnud) ning käskis särki seljast võtta. Ise tõmbas seljast vana saksa sviitirüü ja viskas selle mulle. Võtsin särki seljast, seal aga rahas tšehhi mu vasaku käe üles ja määrgas seal tätoveeritud veregruupi, kukkus karjuma: SS-!l. Nüüd läks põrgu lahti, päris ridaelisi hoopesi oli rüskate ja jalgedega, võtsid meid kogu ühele, suhkruvabrikku suure hoonde juurde, kus olid vangimiste mitu betoonbasseini, umbes 5x10 meetrit ja nii 3 meetrit sügav. Mõeldud olid need suhkrupeedi kogumiseks, kuid praegu oli neil hoopis teine otstarve. Alla viis betoonitreppe, kus seisid tšehhi valvurid, püstol käes. Mulle avanes võimas pilk. Piki seinaveeri seisid saksa sõdurid, käed seljal ja otsaesised toetusmas vastu seina, nende vahel lamased vereloomed mõned labad. Mind kutsuti samuti vastu seina, käed seljale. Tšehhist valvur tõmbas taskuloomist paberilehe, käskis selle panna vastu otsaesist ja ütles, et kui meid paber maha kukub, lastakse teid maha, ütles ta üsna heas saksa keeles, viidates maa lamavatele lapidele. Ühele basseini äärel, istusid ja kõigutisid jalg valvurid, käes püstolid ja silvovitsi pudeid. Ma püüdsin veeldada sealt, et "bin nicht ein Deutscher, sondern ein Este - Estonsko!", kuid mulle torgati püstol ribide vahele ja karatati: "maul halten!"

Nii ma seal seisin. Päike korvetas, al polnud tuleõhku ning niin piinas janu. Tundsin, et hakkain ära nõrkema, küllap kõikusingi, kuid paberi laht oli kleepunud higisele lahtele ja eks see mind vist päästiski. Paar viimast päeva olid nad olnud nagu kole unenägü, poolnud saanud suurt magada aga ka süüa. Kogu olemine oli nii naru, et tekkis apaatia, peaks see lõpp, mis tundus olevat mõõdepääsematu, tulema kiiremini. Sellisel, poolärkvel-poolunes, seisin viist paar tundi, sest päike oli vajumas tehasehoone taha ning osa basseini hakkas jääma vahu. Korraga tundsin, kuidas mind mõksti selga. Mu kõrvad seisid valvur, andis mulle ämbri ja käskis kaasa tulla. Laksime trepist üles, mina ees ja valvur taga. Teisel pool õue, umbes 150 m kaugusel oli mingi barakk, kuhu valvur mulle käega viipas. Samas märkasin, kuidas vasakul, mehe ees, avati värav ja sisse sõitis suur tsisternauto. Toodi joogivett. Kogu see janust hullumees olev vangide mass tõusmas rõnast otse poole. Mind lökati pilki, ämbri pealt käest ja see nimemiss viis kaasa nii mind kui ka valvurit. Kuulsin kiltl paaril põlvitupaiku, mida valvur õhku tulistas, kuid neid ei pööranud keegi tähelepanu. Kuid püüdsin kiiremini veejagajasse juurde pääseda. Nii saatsin pimedat juhuse tõttu sellisele kobrutavasse vangimisele. Olime kõik tolmunud, habetunud ja räpased vangid, nimetud ja ilmetud olendid selles mitmetahvanelises linimarkjas. Valvurid oleks olnud võimatu mind lenda ja vaevalt ta seda ütarksi, oli ta ju teisi ohvitserid küll. Nii päässin ma, tänu juhusele, et valvur just minul veeetajaks valis, sellest surmaaugust. Minu sõjakaaslane, praegu Pärnu elav Heino Tammenmäe, kes oli samas augus ja siiski ka elu jäi, on sellest kõigest kirjutanud ja "Postimehes" avaldanud vapustava loo. Minule aga oli see nüüd hilinenud meenutades, minil painajalik poolni, kus episoodidena tulevad silmi ette hall betoonsein, seisavad mehed, käed seljal. Ja imal lõhn verest ja silvovitsist. Või, ehk ja silvovits - see kuulus tšehhi plompuurk, need voolasid odajena Tšehhimaale, maikuuks 1945. a.

Päike oli üsna madalale laskunud, kui väravast voorisid sisse mitu veeautot punaarmee sõduritega. Meid kohati kamandama viiekaupa ridaelisse ja väravast väljussid loendasil meid mõned ohvitserid. Hakkasime astuma lõuna suunas Praxhasse mineval matile. Valvemeeskond oli üsna õhne, nii iga 50 m kohta üks automaat. Umbes tunniajalise marsi järele, kui päike oli juba loojumas, jõudsime suure üleskõltnud põllu juurde.

Kogu kolonn aeti põllu ja kästi samasse õõmälale jääda. Ööd olid seal jahedad, mul oli seljas väed õhuke, räbaldunud pullover, istusin seal palja mulla peal ja mõtlesin mida teha.

(Järgneb)

Arvamus (algus lk 2)

"Eesti Päevalehes" nr. 2/2006 presidendikandidaatidest on vist kõik KGB valitud, väliseestlased kaasaravatud. Kõigil on KGB soovitus taskus. Kes nendest president tuleb ja missugusel viisil on Moskva otustada.

KGB-laste nn paljastamisega minul on suur palve: mitte sõrmega näidata kellegi peale. Seda tehes eksime ja päris kindlasti. Ja saadame ühtlasi ohtu õiged ja ausad, milliseid usun veel leidub meie maal, välismaa kaasaravatud.

Harri Mõtsnik, Eesti

K. Tali mälestused:

SÕJA AASTAD

1. OSA

1942. a. lõpetasin Tallinna Tehnikumi. Need kolm aastat olid väga vaheldus - ja sündmuste rikkad: 1939/40. a. Eesti Vabariik, 1940/41. a. Vene okupatsioon, 1941/42. Saksa okupatsioon. Mitmed minu kolivennad läbi kutselaulsena 1941. a. suvel Leningradi kaudu Venemaa, kus nad tegid läbi orjatoe perioodi enne kui nad tõmmati Eesti korpuse "suure Koduma kaitseks".

Tallinnas koolis käies sai linn mulle kaunis koduseks, palju rohkem kui Pärnu, sest Pärnu ma tegelikult ei elanud. Esimene Tallinna korter oli Pikk Jalg 6, kus Hänni Vardi (Ferdinand Härm), minu venna sõber, oli kojamehes. Tal oli tuba ja köök (mõlemad ruumikad) kolmandal korral. Majale oli ehitatud vastu Toompea paekivi sein. Tänavalt poolt oli maja kolme-korralise, aga selle 3-nda korruse kõrgist astusid välja õue, kus oli pumpkaev.

1939/40. a. talvel oli õige käre pakane. Korteris ahi tarvitsas mitmeid küttesid, aga see ei seljaga sooja ei andnudki. Sellel külmal talvel tuli magada täierides, isegi talvemantel seljas ja soe talvemüts peas.

Sain Vardiga hästi läbi. Ta oli greveerija-kulassepja ja üldse väga poeetiline mees. Ta töötas oma kää peal äriliste-ettevõtetele üle linna. Talles meelitsid teater-sõnalaustust ja ta õppis seda Tallinna Teatrikoolis, mille ta lõpetas 1939/40. a. Ta töötas Tallinna Dramateatris näitlejana, 1944. a. suvel kuulsin oma õelt, kes sel ajal elas Tallinnas, et Vardi suri selle aasta kevadel, vut tuberkuloosi. Mul oli tõsiselt kahju sellest energilisest, elu täis inimesest, kellel Sindi, kus ta kasvas, jäi tema energia üleüldiselt vööbolla kitsaks. Ta oli juba jooksa-sprinter. Hae harjutuskohal oli tal Sindi raudteel silil, mille pikkus oli 100m. Tihit ta jooksis seal rongiga võidu.

Sinise elades ta töötas vahetult graveerimis-oksakonnas koos minu vennaga. See õpitud amet andski talte aluse ja julguse Tallinnas oma väike ettevõtte avada. Kojamehet amet Pikk Jalg 6 altas tal üüriraskustest üle saada.

1939/40. a. oli Eesti Vabariigi viimane seisuseaasta. Meid püksitiirli Kopli kooli-ruumidest välja, et Tehnika ülikoolile ruumi teha. Õpetööd algas Veereni tänaval algkoolis pealelohuuse vahetusena (algkooli lapsed olid enne lõunud). Kuid, et täieliku vaeslapse tunnet ei tekiks, hakati Liivalaia-Pärnu mud. nurgale uut Tehnikumi hoonet ehitama. Et riik oli rahalistes raskustes, kärbiti üle hoonest suurt jättes ära võimal. 1939/40. a. talveks said siiski nii kaugele, et keldri korrus sai valmis ja hoonel pealt nurgakivi.

Ehtluskasakonna poisid olid teinud hoonet mudeli, kus läbi akende paistis isegi elektril valgus. Töökojad, ühatajate Kaare valmistamis vasksiidil, kuhu paigutati käimasolevad lapsed, ajalehed, õpetajate nemed, õpilaste arv igas osakonnas jne. See vask siinder jõudeti ri. Kaare poolt õhkupeidat kinni ja paigutati keldri müüri sein. Sainast talvest on mees ka n. n. Talvepäevad, millest tehti kool, jällele eesotsas dr. Nurmiste ga osa võttis. Esimese, teise ja kolmanda aasta poisid eri päevadel. Sõitsime välja Mustamäe suusamäele. Et ma olin juba lapsest saadik suustanud, olid ma ainult lagedad maal, kus jõe kallal kõiks kõrgem mägi, tundus Mustamäe suusahüppe mägi aukarustatavat kõrge. Isegi hüppemäe maandumiskallakult proovisin ainult poole pealt. Ja siis, vaata imet, ronis kolivend Otu Tensuda (maamöödu ja kultuur-osaanust) kõiks kõrgemale hüppe starti punkti, sättis suusa ninad allapoole. Lükkas keppidega hoo sisse ja alla ta sealt tuli. Isegi maandumine läks tal päris hästi.

Esimesel aastal kaotasime mitu õpetajat, kes Hitleri kutsel Saksamaale ümber asusid. Samuti õpilasi.

1940. a. nõudsid venelased meilt oma sõjaväele baase ja hiljem marssisid üle piiri ja okupeerisid Eesti. 1941. a. kutselustele mobilisatsioon, lõikamised ja täpimised. Punased kõrvalestid Reaalkooli eest Vabadussõja langenud kooliõpilaste aasumb. Käisime seal oma kooli postiga demonstreerimas ja kohale, kus samas oli lilli viimse. Meie hulgast tõmmati ära Tallinna Apostlik-Õigeusu pastor Orava poeg. Nagu hiljem teada saime, ta küüditati Venemaa.

Nagu eespool nimetasin, elasid 1939. a. Pikk Jalg 6. Seal pidasin vastu ainult jõulude. Peale jõule kolisin Villardi tänavale, Lillekülas. Esimesel kooliaastal elasin "talal". Minu neli tädi ja onu Sassa USA-s saatsid mulle toetust kooli käimiseks, 5 US dollarit kuus. Üks US dollar oli sel ajal 3,75 krooni, s. o. 28,75 krooni kuus. Ma tuln Tallinna kooli Sindi rätsepa õnnelmuud maavillase palliga, mis mulle üldse ei meeldinud. Korjasin raha üle palitu ostmiseks. Villardi tänaval korteris olles oli veel üle palitu rätsepa päikemüüdnud krooni puudu. Mõltsin, et küsin maja perenaistel sisetule, oles kindel, et saan varsti selle tagasi maksa. Kui perenaiste seda juttu kuulis, hakkas tal akki hirmu kõhuvalu ja valust karjades kadus ta minu juurest enda tuppa. Pidin paliti õhtusööga ootama veel paar kuud.

Järgmisel kooliaastal, 1940/41. a. üürisin tulla ühe vanema meist korteris imanta tänavale. Mäletan sealt juhtumit, kui ühel ööl tundsin hirmust valust järeknarvati. Et saanud enam pikalt olla, istuda aga püsti seina - pöörased valud. Korteri perenaiste elus kõrvalt toos. Ajasin ta üles ja rääkisin talte oma häda. Ta lubas välja minna, et kutsuda kirali, millega mind saaksin haiglasse toimetada. Ta oli ära päris kuus. Kui ta siis tagasi jõudis (minul olid valud selle aja peal juba vähenenud) teatas, et kirali on võimalik saada ainult öösel, kui on omal bensin. Ja oligi juttu lõpp. Mul on olnud sammisel valdusi hiljemgi mõned korrad kuni 1997. Astas suvel teist kindlast, et valude põhjuseks ei sapilvi liikumine ja peatumine sapiteede ja soole vahelises kanalil. Lasin kogu sapiteede välja opereerida 1997. a. suvel.

Õppeaastal 1941/42. a. üürisin ta Õpetajate tänavale, mis oli Narva maantee ja Raua tänav kadus. Sinna lükkas tagasi peale kooli lõpetamist, mis sain ETK Tööstuskontori elektrid büroosse tökohta.

1942. aastaks oli kooli läbi. Lõpu eksamikas-töök oli igal üks teema oma erialal, minul muidugi elektrotehnika alal, sest lõpetasin selle osakonna. Missugune teema kellegi sil, seda määras loosi võtmine. Minule tuli, "Elektri mõõritasid ja nende seistisid". Mulle oli see meelepärane. Tegin mustandi valmis ja mõned sketšid. Kirjutasin puhtalt üldru, lisasin joonised mõõritasid süsteemide kohta. Kogu töö parin hallide kaante vahel, kirjutasin ilusate tähtedega pealkirja. Lõpuksamiks oli see töö ette kanda inseneride-eritaalestad kuueliikmelises hindamiskomisjoni ees elektrotehnika osakonna juhataja ins. Kublase vahendusel. Tuli välja, et minul töö oli aianuke hallide kaante vahel, teistel kõiki sinised kaaned. Mul ei õnnestunud osakonna juhataja ins. Kublase jutule saada enne lõputööd ja sel põhjusel jäi mulle teadmata siniste kaante nõue. Vastuvõtu komisjon sellest suurt numbrit ei teinud ja läbi sain sellegi pärast.

(järg lk 11)

VILLU LAIDSAAR'E ELULUGU
5. OSA

Läksin Toompeale ja leidsin seal kõik ruumid tühjadena. Paberid ja aktid lamasid laudadel ja põrandatel. Ühest toast leidsin Eesti topograafilised kaardid 1:200 000. Kogusin endale kõik lehed (kokku 11 lehte) ning need on veel praegu minu valduses.

Läksin edasi Narva maanteele oma endisse staapi. Ka seal oli segadust, aga eestlasi oli veel kohal. Sain teada, et admiral Pitka staap on lähedal.

Sitsi liiklaga Piita ptaapi. Piitkat ennasti ei olnud kohal, aga tema adjutant Laamann võitis mind vastu ja kuuldes, et olen olnud majandusolend, soovis ta, et võtan staabi majandamise kohe üle. Olin tihedalt, huvitava kõnemeelse pealtkuulajaiks. Üks noor eesti ohvitser raporteeris, et ta on jõudnud ka 2000 mehele Klooqalt Tallinna lähistele ja soovib kontakti admiraliga. Küsisin temalt andmeid nende 2000 mehe relvastuse kohta. Ohvitser vastas, et on püüdnud väheste laskemoonaga ja lisas veeli ilmse ümestuse juurde, et nad on ka ühe paadi suutnud päästa. Au temale ja nende noorte meheste ohverdumisele, kellel puudusid kogemused ja arusaamad sõja koldestest ja kes olid valmis oma elu isamaa eest ohverdama. Minule näis see sel momendil mõtetu ja täiesti asjata verevaland olema.

Läksin tagasi Patarei tänavale, et organiseerida endale koos perekonnaga edasiliikumise võimalust.

292. pataljoni veovankritest olid 2 vankrit siia jõudnud, aga hobused olid kadunud. Laht teatas, et pataljoni veoauto on Balli jaama ette peatama jäänud, sest juht olla eksikombed bensini asemel petrooleumi tanki kallanud. Tõrime selle sõidumasina sisenis Patarei hõpville. Aga puudus see mees, kes plaks mõniste puhastanud

Õhtu jõudis kätte, aga vene pommirühmad Tallinnale. Sellel õhtul ka kureid. Bi-Ba-Bõ Viru tänaval tabamuse. Arutamine veelkord olukorda. Meil oli üks sõiduauto kasutatud - aga kolm perekonda väikeste lastega. Otsustamine - Laht viib mind Hiitele, kus mu pere elas, sõidab kogu tagasi ja vool samal õid sõidavad Lahti ja Allosaar koos perekondadega läänerranda, et sealt edasi üle mere põgeneda. Mina aga katsun teisi võimalusi organiseerida. Istusime Lahtiga autoses ja laitsime hoovaravast väljuda, kui keegi teisi allhoovits viimale pistולי balli alukoika suunas ja teatas, et siit enam keegi välja ei sõida! Jäin külmaks ja ütlesin: "Kas olete oma kitsikeses välja nikaagele jõudnud, et hakkame oma inimesi maha kõmmutama. Arvan, et meid on veel tähtsamate ülesannete jaoks vaja!" Mees tõmbas pistולי tagasi ja meie sõitsime värvast välja. Hiul jätsin Lahti jamaal. Nad jõudis Rootsi, sealt edasi Kanadasse ja kohtusime seal E52 721 Torontos.

Olin puruväsin, ja pä perekonna juures. Öösel kella 03.00 paiku õhiti Männiku laskemõrskaladusid, ja õhu surve lähe raba oli nii tugev, et ka meie maja põõningud olid kiiridesse alla kukkus. Umbes kella 10.00 paiku saabus minu endine staabi toituselavveel Villem Raudviki (langes Tsehhis venelaste kätte ja suri hiljem Eestis) meile ja teatas, et ta on Kundast hobuvarri mehe lähedale Jüri Jõudnud. Ta soovis andmeid olukorra kohta. Üksikud suurtpuukapad kosisid Tallinna poolt. Juhitsin tema tähelepanu sellele ja selgitasin talle ka oma võimatud olukorra.

Ta tegi oma vankrile ruumi minu eele ja meie 2 aastaste tütrele. Mina koos naisega asusime jalgratastega teele. Villami võeras oli 5 vankrit. Lahkumine oli kurb, sest meie vanemad pidid ruumipuudusele maaga jätta. Villam jätsi ka oma ema Hiilele maha, sest see ei tahtnud enam edasi tulla. Kell 11,00 hakkas meie voor Pääsküla poole liikuma. Meile järelejõudnud jalgratturid teatasid, et vene tankid on juba kell 09.30 liikuma turuplatsile jõudnud. See oli häiriv teade. Andsime hobeuste liitsi ja lähe Risti lüüsi poole. Ka kapten Otsing oli oma perekonnaga seels võrre. Tegin jalgratastega temaga eelluure, mis osutus ka tarvilikuks. Teel kuulsime mõndagi uutist. Kullamaal organiseeritakse vastupanu. Ristil rekviirevatakse hobeuid ja autod. Rohuküla sadamavalvaks on mungolid, kes kedagi sadama piirkonda ei lasse. Ingliseid ole lubanud kiret abi kommunistide edastungi takistamiseks. Ja veel palju muud sellesarnast.

Jäudnud Ristile seugski, et toorid peetakse kinni. Andsime ruttu teada Villemile, et ta ei hakkaks vastu, vaid teatas, perekondade mahapanemist lähedal olevasse talusse. Seda vastu ja meie sõlt läks edasi Haapsalu suunas. Oõsel peatamis neli tundi. Hobused said jõutolu ja inimesed puhkasid piust. Varahommikul sõitsin jällegi Öttinguqale vooi ees. Jõudsime ühe saaga sõjaväe vooirin (ca 100 kahe hobusevankrit) liikumas Haapsalu suunas. Mõõdusime vooirit kiiresti ja jõudsime Rohuküla sadamasse. Sadama kaitses oldi tõesti plüüsilmaalised. Sadam old minne-

ritud ja selle õhkimise ettevalmistused tehtud. Läksi sadamakapteni juurde (Üks naine seks leitnant). Ja leitnant teeleolvast seksa voorist, mis peab veel tingimata evakueeritama. Seksa leitnant andis minule veeauuto kasutada, et sõidaks kiiresti vööri juurde tagasi, tema edasiliikumist kiirustama. Teel tagasi kohtasin meie viit vankrit, kes olid vahepeal suurest voorist mööda kihutanud. Sees andis minule rohem loost, et ka meie enne sadama õhkimist edasi laevadele pääseme.

Saksa vööri juhtis üks Wehrmächti kapten. Seletasin talle olukorra ja võtsin ta autoga Rohuküla sadamasse kaasa. Kui Rohukülal jõudsimme, süütasid saksa pioneerid parajasti õlgkatustega kalurite maju, nii et läbi küla liikumine oli võimatu. Meid suunati üle nürmepealseste heinamaade, külast mööda sadamasse. Oli täiesti raske näha neid ahastavaid kaluripereid, kelle eluasemed nüüd tüleraks said.

Kaile tohtisime airt niipalju kaasa võtta, kui suutsime korraga kanda. Need olid, seljakotti ja 2 kohvrit vti kandelaskut. Jõudnud Hiiumaale oli tunne, et oleme nagu kunstniku ääretl pääsenud. Ka saksa vut maandus mootorpraamidega ja Viilert tundis isegi ommal hubesed ära, mis sakslased olid kaasa võtnud. Ta ütles vtele: "Näe! Hõõrõõrõõr pääsesid, aga koer pidi maha jääma". Meid laaditi vootu- todele ja siit läks edasi Kuressaare poole. Meie autos oli ka major Lugeveer, kes mõned aastad tagasi Saksaamla suri. 25. septembril 1944. Jõudis Kuressaare linna ja juha 27. septembril asusime laevale "Peter Wessel". 28. septembril jõudis- me Gotenahfens reidile ja maale jõudsim 29. septembri lõuna paiku. Paar peava hiljem teatasid end kohaletõudmisest kohalikust politsei. Meid koonidati Danzigis, kus selgus, et oleme vtele 16 meest oma pataljonist (202) ning 17 meest naaberpa- taljonist. Peale lõhikesi anda saadiid meie "Truppenübungsplatz Neuhammer bei Sagan" (Alam-Sileesia) Eesti Vabariigi kooesit!

Aeg Festi Diviis

Olin lühikest aega ohvitseride reservis. Mind määrati koos leitnant Väino Variku ja kolleegi kolmanda ohvitseriga, kelle nime enam ei mäleta, tõlgiks diviisi "Futterm eistrite"(toitlustajate) kursusele Göttingeni. Kursuslased olid allohvitserid, kellede pealüükanen diviisis oli hobeuste hooldamine ja toitlustamine. Need mehed näitasid seal oma tublidust, distsipliini ja õppimise võimeid erakorralises olukorras.

(läroneb)

Vanemleitnant Riisma koolitab Afganistani armeed

Kindral Aleksander Einseln ja brigaadikindral Tiit Kera on ehk kõige tuntumad väliseestlased, kes USA relvajõududes teeninud. Kuid maailma võimsaimas ja tehnoloogiliselt ühes arenenuimas armees teevad karjääri ka mitmeid teised Eesti juurtega sõjaväelased.

USA Mereväe piloot vanemleitnant Richard Riismaa on üks nendest, kuigi praegu ei juhi ta oma lenukit vaid teenib ilma merepiirita Afganistanis. Riismaa on sealsete relvajõude koolitava USA väljaõppeeeskonna ohutusõunürik Kandahari lähedal Löuna-Afganistanis.

Heledapäise ja pikakasvulise Riisma ema sündis Pidasla Saaremaal, kuid nelja-aastaselt lahkus ta suure sõja ajal oma isaga Eestist. Riisma isa vanematel oli talu ja puuditööd Märgamaa lähistel. Sõda sundis tedagi lahkuks, algul metsa, siis välismaale. Nüüd elavad Riisma vanemad Floridas. Seetõttu meeldib talle ka Kandahari ilm, kus märtsi keskpaigas ulatub päevane temperatuur 25 soojakraadini.

Vanemlehtnant Riisma sõjaväeline karjäär algas reserohvitserikursustega ajalooõpingute ajal Florida Ülikoolis. Ülikooli lõpetamise järel 1998. a valiti ta välja mereväe lendurikursustele.

Enne lendama asumist tuli lennukooli õppuritel läbida mitu kuud klassitunde. Õpetati kõike, mida piloot vajada võib: meteoroloogiast ja aeronautikast alustades ning ujumisega lõpetades, juhuks kui mere kohal tuleb katapulteeruda.

Seejärel jätkati lennusimulaatoritel, propeilmootoriga treeninglennukitel ning lõpus reaktiiv-treeninglennukitel, kus Riisma õppis muuhulgas maanduma lennukikandjatele ning kuidas kaitsta oma kaaslasli õhulahinguis

Riisma lennukiks sai S-3 Viking, mis lennukikandjal baseeruv neljaliikmeline meeskonnaga mitmetoostarbeline reaktiivlennuk. Algselt allveelaevastatuse võitluse mõeldud Vikingit kasutatakse ka maa- ja merehiitmärkide ründamiseks ning teiste lennukite õhuk tankimiseks. Riisma ühendab kaks peopesa, et näidata, kui suur on küttetoorus otsimil, mille külge küttust võtvel lennuk peab ennast ühendama. "S-3 piloodina peab olema miiksel iga t66 peale" naerab Riisma.

Lennukandjal toub kõik سکندیتە jooksul ning nõuab palju õppimist. Õhukõõmselise kiirendab katapult lennuki nelja سکندیتە nullist enam kui kahesaja kilomeetrisse tunnikiriuseni. Maandumisel 250-meetrisele maandumistekile peab piloot olema valmis oma lennuki täiskiriusel maandumistekilt ülest õhku tõstma, juhul kui lennuki pidurduskõõmsel ei haara üht kolmest telet pisturidestrost-sist. Riisma meenutab üht maandumist õisel Atlandi ookeanil, kui viiemetrest tormilained lennukandja nõi kõõkuma pänel, et neli سکندیتە enne maandumist ei näinud ta laeva mitte ülevaht nagu harjunud, vaid alt! Esimene maandumiskatse sekkord ei õnnestunud, kiti aza teine.

Riisma on nüüdseks oma lennukiga maandunud neljale USA lennukikandjale, sealhulgas osales ta neljakuulisel operatsioonis lennukikandjaga George Washington Pärja lahes 2005. aastal. Riisma ei ole lennukikandja kiitmiseks kutsi: "Arvan, et see on parim sõjatehnika, mis meil on. Erinevalt 8000-lajalise (2300 m) maandumisraist ja kuival võib lennukikandjad vastavalt vajadusele liigutada."

"Lennukikandja tekk peab tegelikult kannatama suurt koormust ja survet," ütles Riisma. "Maanduvad lennukid kahjustavad tekki, see on täis kütust ja lennukikütuse põlemisgaase." Lennukikandja töös hoidmine kuudepikkustel operatsioonidel nõuab palju oskusi, sest samal ajal peab ta ka vee peal püsima ning olema liikumisvõimeline

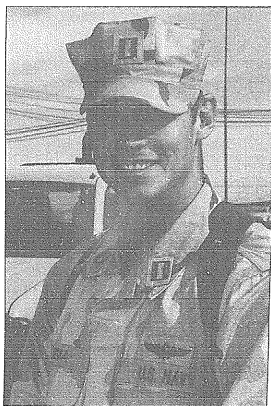
Kui vanemleitnant Riismalt küsiti, kas ta tahab osaleda väljaõppemissioonil Afganistanis, oli ta sellega nõus.

Riisma suhtub lugupidamisega Afganistani relvajõudude sõduritesse ja ohviteridesse. "Alustada millegi arendamist nullist on meeleutu ettevõtmine," viitab ta Talibanite kukutamise järel loodud Afganistani Armeele.

Oma töös näeb ta Afganistani relvajõudude arengut iga päev. Arengu üheks näiteks on ka mitu tuhat sõdurit mahutav uhiuus hoonetekompleks, mille kasutuselevõtmisel Riisma väljaõppemeeskond osaleb. "Palju tööd on veel teha," hindab Riisma Afganistani oma relvajõudude arengut.

"See, et koalitsiooniüksused on siin (Afganistanis), on väga oluline. See on võitlus peale riigi üleshitamises ning peatada terrorism" ütleb Riisma.

Pärast oma kukekultuse missiooni lõppu Afganistanis hakkab 29-aastane Riisma õppima lendamist järjekorras juba kuenda lennukiga: propellerimootoriga jälgimis- ja vaatluslennukiga P-3 Orion. Vikingid lõpetavad oma teenistuse USA Mereväes ning ka Riisma tahaks teha midagi uut. Reaktiivlennuki juhtimist jääb ta siiski lõpetama: "Enam ei saa neid alandini lennata," ütles vanemlendur Riisma.

Richard Riismaa

NOORED PARTISANID

EESTI EEST: Eesti lipukesele on tikitud "Eesti Vabaduse Liidu" liikmete nimed. Sama liit hõlvas Tõnismae monumendi. Kortusid lipuke asub julgeoleku uurimistoi-ku mahel ümbrikus.

Kooliõpilastel jätkati alati julgust astuda võitluse ülekaaluka vaenlasega. Nii Vabadusõjaks kui ka pärast Teist maailmasõda – toona juba pööranda ell.

Eesti okupatsiooniväe Venemaa poolt sõlmitud 1944 ei olnud eestlastele vastupanu veel kaugeltki murtud. Laantes pidasid okupantidega lahinguid teelaste metsavende-rühmad. Võitlusindu ei olnud tšis üksnes täiskasvanud, samasuguse tühinega võitlaid sissetungijatega ka noored.

Üle Eesti tegutsesid põrandalastud noorteorgraniatsiooni. Oli selliseid, kuhu kuulus ainult mõni noor, aga ka need, mille liikmete arv küündis 30–40ni. Oma or-ganiatsiooni olni paneelid ei tulnud poistel-tüdrukutel fantaasiast puudu – Vaba Eesti Võitlusrin, Noored Partisanid, Julius Kuperjanovi Pojad, Eesti Noorte Sinine Leegion, Must Surm, Põhja Kolkak, Tasuja, Uus Eesti jpt.

Noored vabadusvõitlejad valmistasid ja levitasid lendõhkeid, kiskusid maha valimis-plakateid, abistasid metsavendi, kogusid andmeid vene sõjaväesade jm kohta, kor-jasid relvi, vaskisid NKVD timuka Idel Jakobsoni aknad sisse – tegemist oli seega tõsiselt vastupanulükkimiseks.

Suurt vastukeha rahva hulgas kutsusid esile noorte hulljulged aasmamete-hävi-tamised. Novembris 1945 õhkisid Rakvere õpilasküla Raudne Käsi liikmed kohaliku punamonumendi. Enamik neid noori vastupanuvõitlejad pandi kümneks aas-teks istuma. Mais 1946 lennutasid Eesti Vabaduse Liitu koondunud Tallinna õpilased taevasse Tõnismae monumendi. 13–16aastased noored kavandasid veel Kakumäe Vene sõjaväesade ning Jakobsoni mürgitamis, kuid julgeoleku jõud ei nende enne jälle. Üheistekümnele rühma liikmele mõisteti tribunali 3–10 aastat.

Hilissügisel 1949 teiti Tartu noorteorgraniatsiooni Sini-Must-Vägede liige Heiki Vaibia kaaslastele õhukeid hävitada Nõukogude sõjameeste mälestusmasmas Raadi. 5. novembri õhtul läksidki viis julget noort Raadile, kaasa õhukeinapikid ja süü-tenõõr. "Tüdrukud – Miia, Riita, Ellen – jäid eemale vaalvesse, et võimalikult ohust märku anda. Süüdanud süütenõõri, jooksin eemalasuvale Raadi kalmistule. Seal jäime ootama. Plahvatus oli tugev. Tule- ja valgusseasmas kerkis üle puulatvade. Seejärel läksime otse südalinnale jälgi kaotama. Nagu hiljem kuulsime, olime teinud õigesti, sest meie jälgi aeti korterga," meenutab Vaibia. Aasta hiljem noored arreteeri-ri ja mõisteti koguüks aastaks vangilaagrisse.

Stalini surma järele alaealisi nii karmilt enam ei karistatud. Enamasti piirduti profülakteerimise ehk ähvarduse, ajuloputuse, veennemise ning katsega agendiks-informatoriks värvitua, nagu on seda seletanud endine Viljandi õpilasvabadusvõitle-ja Udo Josia. Hiljuti ilmunud raamat "Aruanded Riikliku Julgeoleku Komitee 2. ja 4. osakonna tööst 1958. aastal" sisaldabki kujukaid näiteid noorte vastupanust muutu-ud oludes.

Relvaks lendlehed

Palju kasutatud vastupanuvõit oli okupantidevastaste lendlehtede levitamine. "Aas-ta (1958 – toim.) jooksul registreeriti 14 nõukogudevastaste lendlehtede levitamise juhtu, neid levitati kokku 105 eksemplari, 69 anonüümset nõukogudevastast kirja ja 12 natsionalistliku iseloomuga kirjet," seisab julgeoleku aruandes.

KGB andmeid loobiti lendlehti rahvarohketel tänavatel kõnnetele, kinnitati telegraaf-i-fonistidele ja majade seintele. Nõukogude ametiasutuste postkastidesse potsatsid anonüümikirjad, künstinaistude ja klubide arvamuste-ettepanekute raamatutesse il-musid vaenulikke märkuseid.

Julgeoleku töötajad nägid anonüümikirjade autorite tuvastamiseks suurt vaeva. Nad kogusid ja süstematiseerisid nii asutuste kui ka eraisikute käes olevate kirjutusmasi-nete kirjandised. Vaev tasus ära. "On kindlaks tehtud 52 nõukogudevastaste dok-u-mente autori ja levitajalt, sealhulgas on avastatud ja likvideeritud 6 nõukogudevas-tast noortehüüet," teigi KGB oma töövõidust kokkuvõtte.

Julgeoleku väitel likvideeriti 1958. aastal juba ees kaheksa nõukogudevastast noortehüüet, kuhu kuulus kokku 39 inimest. Ilmselt altisid paljud kaasa koolistid nii õpetajate kui ka õpilaste seast värvatud agendid, keda oli rohkem kui poolsada.

Otepää mail Severnas tegutses viienda-kuuenda klassi õpilastest koosnev "Räti amee", mis sai oma nime rühma liidri Ago Rätti järgi. Rätti ja veel viis poissi kuulsi-d Ameerika Hääle raadiosaateid, mis KGB sõnul kujundas välja nende nõukogu-devastast vaated. Rätti kirjutus vandetõutuse ja tegi oma kaaslastele ettepaneku see veraga alla kirjutada: "Töötan igavesti võitleda Eesti Vabariigi orjastajate vastu! Tootan kindlalt võidelda meie vandetõutuse euka täideviimise eest! Kui üks meie vabadusvõitlejatest arreteeritakse, siis parem tabagu teda surm, aga ei ühtegi sõna meie vandetõutusest! See kinnituseks kolm tilka verd! Elagu vabaduse eest võitle-jad! Surm kommunistidele!"

Noorukid plaanisid või vähemasti rääkisid luureandmete kogumisest, relvade han-kimisest ja välismaale põgenemisest. Kogutud luureandmed kavatsesid põgenedes kaasa võtta ning parimaks poateeks peeti kas Nõukogude-Poola piiri ületamist või siis mootorpaadiga üle lahe Soome sõitmist. Vajajali teeraha mõeldi saada Lenini-ni-melise kolhoosi kassast röövimisest – Ago isa nimelt töötas kolhoosi arvamethikuna. Saverna poiste luuremängud jäid liidriks: KGB lõpetas septembris 1957 asuta-tud "Räti amee" tegevuse järgmise aasta aprillis.

Kõlavaima nimega salk Must Surm tegutses Viljandis. Novembris 1958 sai julge-oleku viijele noortehüüetaja kohta, kes omavalt tulirelvi. KGB võttis kinni plekksepa õpilase Rein Pulmanni, kes tunnistas, et ta on tõesti automaat. Selle olevat ta leidnud sum-a-aiast. Rein rääkis veel seda, et koolipoiste rühma nimi on päritl Eno Raua raamatust "Roosteavab mõök" ning et tegelikult tegutses salk juba üle nime Tornipoeg all. Relvi hangiti lasketreeningute jaoks, muud eesmärgi salgal polnud.

KGB aga nuhkis välja, et mõned liikmed olid valmistanud ja levitanud ka nõukogu-devaenulikke lendõhkeid teksidega "Surm neetud Kommunistidele! Tähelepanu, ärge kartke kommunistidele hoiatusi. Tihlud koju!" ning "Tähelepanu. Võtame eesküju un-garlastelt, Nõuame meie maale vabastust!"

Lendõhkeid valmistas ja levitas ka Nõmmel tegutsenud noortehüüetaja, kuhu kuulu-sid Tallinna 10. Keskkooli õpilased. Viienda klassi õpilane Andres Meister teigi värv-i-pliatsitega kolm lendõhke, mille ääretel olid joonistatud sinimustvalged liidud.

Lendõhes kutsuti eesti ja vene keeles vene valitsust kukutama. Septembris 1958 loodud USA juhi Sten Lieberti õpikuid kontrollifides avastati ühe vahelt käskiri: "Kõigil, kel on selleks võimalus, hankida relvi ja padroneid. Igakuks valgu endale varjunimi. Igakuks peab hankima paberit lendõhkeid jaoks. Meie vandetõutus on: "Üks kõigi eest, kõik ühe eest!" Surm vaenlasel!"

Nõmme noored vabadusvõitlejad pääsesid kergelt. KGB nimetas nende tegevust lapseliku fantaasia väljaks. Noortega viidi läbi "profilaktiline töö" ning nende vanema-tega "vastav vestlus".

Peksa venelastele!

Noori ühendas muidugi ka viha Eesti okupatsioon venelaste vastu. Nii asutati sü-gisel 1957 Tallinnas salajane "Venevastane Ühing", kus olid liikmetel peidat ja vandeto-us. Ühingu loodi kademiseks vene poistega. Vene rahvusest inimeste väljakihutamist Eestist pidas eesmärgiks teinigi Tallinna noorteorgraniatsiooni X.Y.Z.

Näib, et mitte kõik tabatud noortehüüetajad polnud nõukogudevastased. Nii näiteks 1958. aasta talvel tabati viis Kiilts koolipoissi, kes talvisel koolivaheajal olid asutanud salga nimega Sõprus. Salga eesmärgid olid relvade hankimine ja hoidmine. KGB and-metel kavatsesid noored sisse seada liikmemaksu kaks rubla kuus ja anda vande-tõutuse.

Poistel õnnestus koha leida kolm põstlotti, mis näitab, et tollal veel oli sõjast jäänud relvi rohkelt liikvel. Rühma juhtinud Tallinna tööstuskooli õpilase Ernst Guitari eestvõt-let kaevati maks iseegi punker, kus käidi koos relvi tundma õppimas ja laskmas. Muud tegevust Sõpruse puhul KGB ei täheldanud.

Veebruaris 1958 jõudis julgeoleku lauale Muhu Hellamaa kooli õpilaste Ants Kä-r-mele saadetud kiri, mis ajab pigem nauma kui hirmata. "Minu rühm jäi sinna, punk-risse. Korista see kuhugi kuuri ära, automaat ka. Ma tulen veel tagasi, siis kasutame neid jälle. Ma mõtlen siin, ei kui me võtaksime oma diversioniiliidule uue märgi... Ma keelan sul teiste värbamise rühma. Kui Jüri hakkab kahtlusi äratama, siis tee temaga lõpp."

Kuid tekeistid nalja ei mõistnud, nende töötaja sõitis Hellamaale kohale ja kuulas Antsu üle. Tuli välja, et Ants koos kirja saatja Rein Vapperiga oli lugenud ajalehest olukirjeldust Rootsi spioonide kohta "Lehed langevad". Sellest ajendatuna otsusta-sid poistel suvisel koolivaheajal 1957 astuda rühma "Rootsi salga luure". Alguses meisterdasid sõja- ja luuremänguvõitlused noored puust kolm automaati, siis aga õnnestus neil leida ka üks päris püstol.

KGB keelas Muhu poiskaitset luuremängud, oma operatiivaruandesse aga kir-jutas pidulikult sõnad tõdõvõidust: "Operatiivkoosseisu õigeaegse vahelesegamisega hõlti ära end "Rootsi luure salgaks" nimetava teismeliste rühma arenemise kahjulikud tagajärjed."

Said täisealiseks – vangi!

Pruukis vaid noortel 18aastasest saada, kui KGB kohtles neid samalaadsete as-ja-de eest hoopis karmimalt. Aprillis 1957 avastas julgeoleku agent Kunda linna ehis-tuskontori nr 3 seinalt lendõhe, milles tema väitel kuutsi õlles kommuniste hävitama. Süüdanudkohale sõitnud operatiivõhku selgitas kiiresti välja, et süüdlased on ehis-tuskontori töölised Juhan Veel, Johannes Tõrs ja Mati Melt. Kogu lugu algas sellest, et 8. aprilli hommikul kogunes ehituskontori ette kümnekond töölisi, kes nurisesid halva töökorralduse üle. Tekkinud tõsiselisk kahandas noorte ehitajate niigi väikesed palgu, mistõttu nõuti seisaku kohta akti koostamist. Asja läks uurima Veel, kes kon-torist naastes hakkas otsejalgelt jagama paberilehti ning teiti ettepaneku kirjutada nendele "Otsin tööd ja leiba". Administratsioon nimelt oli keeldunud akti koostamast. Suurem osa töölisest rebenis paberid puruks, kuid Veel koos Tõrsi ja Meltiga läksid ühiselamusse ja tegid plakati valmis. Ka lendõhe, millele Tõrs väidetavasti Veeli ütlemise järgi kirjutis "Maha kommunistid. Elagu eestlased!"

KGB-le polnud rohkem vaja, 17. aprillil Veel arreteeriti. Talpe pandi süüks ka Amee-rika Hääle kuulamisest ning koos Tõrsi ja Meltiga nõukogudevaenuliku laulu laulmist. Laulu refraan kõlles ühele: "Ja Eestimaa pinnal vabata venelaste veri, keda peksmas on eesti poiste kätte."

Juhan Veel mõisteti kolmeks aastaks vangi, Tõrs ja Melt pääsesid ehmatusoga. "Võttes arvesse TÕRSI ja MELDI madalat arengutasust ja seda, et nad toime pandud kuritegu kahetselise, viisime me nendega läbi profülaktilise töö," otsustas KGB oma operatiivaruandes. Tõrsi enda sõnul pädists teda hoopis seel, et oli veel alaealine ning et 1942. aastal lasid sakslased tema isa maha.

Praegu peab Tõrsi Legedil Eesti Vabadusvõitluse Muuseumi. Oma noorusajult ta ei kahetse. "Kahju ainult, et ma seotütti ei saanud kaugesõidukapteniks," ütles Tõrs lõpetuseks.

Kirjutamisest on kasutatud Eesti Riigiarhiivi materjale, kogutekseid "Seatusekaasla-sed" ja "Aruanded RJK 2. ja 4. osakonna tööst 1958. aastal".

Pekka Erelt, Eesti Ekspress, 10.11.2005

TÄHELEPANUKS

Sihtasutus "Võitleja" osatähtede omanikele:

Alljärgnev on kutse korralisest peakoosolekust osavõtuks (kirjalikult kutsut ei järene).

Kolmapäeval, 26. aprillil 2006 a, algusega kell 11.00 päeval, peetakse Kanadas 65 Poyntz Ave, North York, Ontario, Kanada, sihtasutus "Võitleja" korraline pea-koosolek, millest palume Teid lahkesti osa võtta.

Päevakord:

1. Koosoleku avamine ja rakendamine.
2. Eelmise koosoleku protokoll
3. Ajaleht "Võitleja" toimetamise ja talitusega seoses olevad probleemid.
4. Koosolekul algatatud küsimused.
5. Läbirääkimised ja koosoleku lõpetamine.

Kvorumit puudumisel (kui kohal ei ole vähemalt pooled osatähtede omanikest) algab koosolek pool tund hiljem otsustusvõimelisena, kohalolijate arvule vaat-mata. Hääleõiguslikud on peakoosolekul need osatähtede omanikud, kes on tasunud lehe tellimisraha kahe viimase aasta (2004 ja 2005) eest.

Sihtasutus "Võitleja" juhatus

VOLITUS

Mina "Võitleja" osatähe omanik
volitan enda eest hääletama hr/pr.....

või organisatsiooni " häälelega

"Võitleja" peakoosolekul 26. aprillil 2006. a 65 Poyntz Ave, North York, Kanada

allkiri

Vello Helk:

VAIKIMINE TÕE REPRESSERIMISE VAHENDINA

Populistlik silmikirjalikkus

Kapo tänavane nn KGB nimekirja paljastas mõned isikud, kes on praegu Res Publica, Keskerakonna ja Vasakpartei liikmed. Sellega seoses kaaluti nende erakonnast väljahetmist. Erandiks on Vasakpartei, mille juht Sirje Kingsepp ei näinud selles probleemi: "Kui inimene on sooritanud suvalise kuriteo, on see tema probleem, meie erakonnas pole karistussüsteemi kehtestatud" Et ei nähta probleemi repressivorganites, see näitab ainult selle partei tõelist järjepidevust. Teiste parteide hoiakus on aga ilmnud populistlik silmikirjalikkus. Avalikustamine on ju põhimõtteliselt õige. Sama resolutsioon peaks käikma ka nendega, kes pole enda tausta avalikustanud. Avalikustatakse neid, kes ei tulnud ennast 1995. a. KGB töötajana deklareerima, aga need, kes seda tegid (nende hulgas salakaputajad jms), jäävad avalikustamata ja töötavad edasi, ka omne ohvrite kõrval, nagu on selgunud Saksaamaal pärast Stasi aktide avalikustamist.

Püütakse jätta muljet, nagu oleks KGB kogu kurja juur. Väiksemad tegijad tuuakse populismi ohvriks. Sõodaks heidetakse rahva ette ka mõned tuntumad nagu näiteks kirjnik Uno Laht, kes kehtib ilbert õlgu ja lubab kirjutada uut Eesti ajalugu, või "Julgeolekuanalüütik" Aare Raid, kes pidi küll Reformierakonnast välja astuma, aga õigustas haavunult oma varem teinud. Tulenud on nullihädades, "avalikustamine" rohkem viigilehks, varjatamaks hoopis tugevama endise tausta-ga tegelaste jätkuvat panust.

KGB oli aruandekohtlane NLKP keskkomiteele. NLKP aparaaditöötajad andsid KGB-le suunistel vastavalt keskkomitee otsustele ning ka oma isiklikult initiatsiivid. NLKP nomenklatuur ning osa aparaaditöötajast olid KGB-ga seotud rohkem kui mõned KGB kaadritöötajad ise.

On raske kuulutada NLKP kuretegelikkuse organisatsiooniks, kuid saab väga lihtsalt defineerida NLKP-d kui Eesti okupeeritud riigi ainuparteid ning kuulumine NLKP-sse oli koostöö okupandiga, kuusjuure aga eesti soost NLKP-lase isiklik panus okupatsioonilisele kaasaaitamises on selgelt ja üheselt teostatav ning arusaadav ja seda just nimelt eestlastest NLKP funktsionäreid, aktiviste ning aparaaditöötajate osi, kes olid eriti agard KGB kunnustajad võitluses "nõukogudevastase elemendi" ehk normaalselt mõtlevate eestlastega. Okupatsioonil ajal tähendab "normaalne mõtlemine" automaatselt vastasseisu okupandiga. Praegu mõtleme, et Eesti normaalne staatus on alla vaba, demokraatlik ja sõltumatu riik. Eestlastest NLKP-lased lasid aga need normaalselt mõtlevad inimesed paigutada kas valimuhaglasse või vangilaagritesse. Dissidentide üritatavad eilsed kollaborandid veel tänagi tembeldada "kiiksuga uliiketteseks".

Uurimine keskendub üldiselt süsteemi ohvritele, keda püütakse identifitseerida, aga kus on ohvrid, on ka kurjategijaid. Need on peamiselt olematud või ainult üldiselt mainitud. Enlase katse all on nähtavasti hävituspatjaljonlased. Rahvusarhiivi isikuandmed (KGB) karistoleks, mis on võrgus kuni L-täheni, sisaldab palju huvitavaid viiteid. See põhineb 30 eri arhiivi kaardel, on lisatud 1 kaardinäidis. Kõik on nimelised peale ühe, mis illustreerib hävituspatjaljoni kuulunu isikuandmeid, sellel on nimi timestatud loetamatus.

Võrgukommentaarides viidatakse lihtni koputajatele, aga pole julgust neid nimepidi nimetada, nagu üldse katsutakse hiliida mõda ENSV tegelikkusest, sest praegune on ju läbi imbutund endise süsteemi esindajate ja nende järeltulijate, kardetaks kettemaksu. Paljud samad tegelased, kes varem mõistisid hukka kapitalismi ja võitlesid selle ilmutuge vastu, räägivad nüüd kommunismi hukkamõistmisel. Varem oli aga otsesem suhe sõnadest tegudeini, praegu on raske jõuda kaugemale sõnadest, populistlikust silmikirjalikkusest. See tähendab aga ka tulelilplikku poliitilist eestabiilisust. Majanduslik areng ei varjata poliitilisi puudujääke, mille korvamine nõuab eeskätt mõeldamist muutust, vabanemist mineviku mentaalsest okupatsioonist.

Eesti (NSV) Teaduste Akadeemia järjepidevusest

Varem oli juttu emeriitakadeemikust ja ajaloolasest Viktor Maamaigist, keda 1948. a. sunniti eesti ajaloolasi välja puhustama. Ta lahkus elust 31. mail 2005. a., ilma nekroloogiaga, ainult Eesti Teaduste Akadeemia kaastundeavaldusega 3. juuni 2005. a. "Eesti Päevalehes".

See on ilmeas nende soovist unustada, et akadeemiku tiitel sõltus komparteiist, et ENSV Teaduste Akadeemia oli nimel ajal selle käepikendus. Selle taustal oleks pärast taasvabanemist pidanud akadeemilist reorganiseerima ja ajakohastama, muutama normaalseks neutraalseks teaduslikuks institutsiooniks. Seda aga ei juhtunud, just nagu poleks olnud okupatsioon? Kas olaks neil lugevatil mineviku komismiss, et ETA ei taha kirjutada ühe ükski ajaleht avaldada nekroloogi, kus oleks jäädvustatud Maamaigi tegevus? Isagi mitte kultuurilist, "Sirp", kes tei soovib unustada teda koos vasaraga? Maamaigi oli ju ikkagi oma parteilise panuse kõrval ja sellega seoses 1973-89. a. ENSV Teaduste Akadeemia asepresident, ajaloolane nä üks ENSV ajaloo pea- ja tegevtoimetaja, kirjutas ka eesti vähemurarahvusest N. Liidus. 14 aastat pärast taasvabanemist pole tõesti rääkinud vae loomulik! Kas saab valikmisesse tema "panusest" mõdda? Võib-olla mälestatakse teda suure hili-nimelise mõnes ETA publikatsioonis, aga see pole ju sama.

Ligi kümne aasta eest võrdlesin ETA-d nõukogudekihi hiigeltanklaevaga, mis aeg-laselt kurssi muudab, milles on küll Eesti nõukogulised paid, aga ka nõukogudeklike ajusid, eriti humanitaariteaduste osas. Ajalugu esindasid tollal nagu varemi Karl Siilivask, Juhani Kahk ja Viktor Maamaigi.

Koos endise Eesti Vabariigi järjepidevuse teoreetiliselt tunnustamisega pild ENSV parteialajaloolased kõrvaldamis jalgumärgid selle mainimisel, aga nad jäid esindama Eesti ajaloolasteid. Eesti taasvabanemise kulgedes kõrvaldati poliitiliselt areenilt Moskvas saatetud Venemaa juurtega tegelased nagu näiteks Karl Vaino ja Karl Kortelainen. ETA-s jätkas aga Venemaa Berdjanski sündinud Viktor Maamaigi, kuni 1994. a. veel selle tanklaeva presidiiumi liide. Samuti Vladivostoki lähedal pärit "kosmoloog ja filosoof" Gustav Naan, kes mängis veelgi tähtsamalt rolli, ka ajaloolasena, sai kohe pärast vastuvõtmist 1951. a. asepresidendi ameti ja oli seda kuni 1964. a., 1960-64. a. lisaks EKP KK liide.

Ajaloo alal on ETA kangekaelselt hoidnud kinni oma ENSV järjepidevusest, kuigi selle vastu on tõotanud aeg. ENSV-aegsed idoloogilised muutuskirid on aeg-ajal ära kutsutud oma analaalsesimeeste juurde. Esimesena lahkus 1994a. Gustav Naan, kes ei peitunud põlgust Eesti Vabariigi vastu ka pärast taasvabanemist. Tema-le järgnes 1998. a. Juhani Kahk, nüüd Viktor Maamaigi, nii et revolutsioonilajaloolane Karl Siilivask on jäänud ükski. Ta on sellega Eesti summus historicus – ülim ajaloolane, kes esindab ajaloolasteid ka ETA välismaasuhetes. Mineviku järgi segav ja

Põhidi nimetus ja nr. <u>R 64</u>		Perekonnanimi	
Nimetus nr. <u>1</u>		Eesnimi ja isanim.	
Arh. nr. <u>1199</u>		Sünniaeg <u>1926</u> Sünnikoht <u>P</u>	
Lahend nr. <u>85</u>		Rahvus	
Lahend nr. <u>85</u>		Kodakondsus	
Koostaja <u>ELV</u>		Haridus	
18. 03. 1966		Elukutse	
		Perekonnaseis	
		Elukoht	
		Dokumendi datum <u>1941a. 1. veebruaripoletoonia</u>	
		Dokumendi liik <u>liivimise viimane</u>	
		Täiendavad teated vt. pöördel	

Kaardinäidis (5)

Käesoleva kartoteegi omapäraks on asjaolu, et kõrvuti represseritutele on sellesse kantud ka represserijad. 1970. aastatel on uuendatud 1941. a hävituspatjaljoni kuulunu isikuandmeid. Eesimesed kaardid hävituspatjaljoni liikmete kohta koostati 1941-42 aastal Eesti Julgeolekukaitsepolitsei poolt.

ebameeldivatest faktidest vaiki EE 14 (Eesti elulood, 2000) ei tea ka midagi tema parteilisest minevikust aga panusest revolutsioonilajaloolasena. Tal on nähtavasti tugev selgajutune, sest 14-n aastal jooksul pole õnnestunud valdada järglasi, kes esindaksid praeguse Eesti ajaloo-uurimist. Selleks pole sobinud need värshest, kellel õnnestus nõukogude ajal säilitada natuke teaduslikku väärkust ja seepärast ei tulnud juba toorkord kõne alla.

Tuleb kannatlikult oodata sobivat järelekasvu. Seda valmistatakse ette teadetes ajaloolasi, kes jätkavad endise Eesti Vabariigi mahategemist, seda veelgi laiahaardelisemalt kui nende eelkäijad ENSV Teaduste Akadeemias. Neid esindab tulevikukandidaat Magnus Ilmjärvi, keda vasa argumenteerib üsna osavalt. Kui temalt küsti Helsingis, miks ta valiks veristest piirivahelihtumistest 1938. a., pööles ta kõrvale, väites, et need olavad olulised tavalised ka Soome ja Poola piiridel, neil polevat olnud suurt tähendust ja need ei olnud ka N. Liidu planeeritud provokatsioonid. Sama loogikat kasutades pole samuti vaja meenutada küüditamist, sest need olid tavalised ka Lätis, Leedus ja Ala-Poolas. Peale selle olid viisi süüdi küüditatud ise, kes provotseerisid N. Liitu püüdes luua ja üles ehitada iseseisvat N. Liidule vaenulist Eesti Vabariiki?

Viimase kümne aasta jooksul on mälukaotuse ja vanade harjumuste tendents mõnes suhtes end tugevalt tundma andnud. Kui ETA ei taha või julge meenutada oma ajalajalooland liikme tõelist panust, heidab see varju Eesti teaduse lipulaevale, mille eelika peaks olma kõrgemal tasemel.

Eesti taasvabanemise eel rõhutas ajaloolane Toomas Karjahärm, et mahavaikimine on üks tõe väänamise viis. Vahepeal on aga hääbunud suurem osa tunnistajatest ja kannatanutest, ülekaalu saavutanud ENSV-aegse põlvkonna, kompartei teise elõnoli ja nende järglaste esindajad. On saabunud üleminekuaia lõppfaas, kus on oluline positsioonide kindlustamine. Loodetavasti suudab uus põlvkond kõigest hoolimata ka ETA-s murda läbi ENSV pändi mentaaltseid.

Lähijaloo kunstilise käsitlus

Eesti lähijaloo käsitluses on palju tahke. Kas on üldse tegemist teadusega? Pole näiteks võimalik, et aga füüsik lähtuks oma gravitatsiooniseadusest. Eesti lähijaloo tõlgendus on aga väga mitmesugused, mille ühishimeliseks on liiti isiklikud havid koos enesetegutsamisega, poliitiline taust populaarsuse saavutamiseks ja ajaloolaste soov kummuda ja mõjutada tavatõdesid, koos tendentsidega võimupoliitike soosingu võitmiseks, rääkimata poliitike endi eluloost, millel pole alati korraliku seost ajaloo faktidega.

Seda vaadelede torkab silma sarnasus kunetiga. Nagu kunstrikuil on vabadus luua oma tööksituat, nii püüavad mõned ajaloolased konstrueerida ajaloo pilti, lisades uusi nimesse, maalides tagantjärele tarkusega, lähtudes oleviku taustast. Selle juurde kuulub ab vahel poliitilike kunst: erata või koguni pea peale pöörata fakte. Nagu ka kirjaniike licientia poetica – luuleline vabadus kalduda kõrvale täpseist tõsiasjadest.

Nii esineb praeguses ajalookäsitluses sürrealistlike nägemusi, absurdsete assotsiatsioonide, mille saavutamiseks kasutatakse vahepeale häid propagandavõtteid. Saksa okupatsioonil käsitluses tõstatatakse eesli natsismi tulevikuplaane, rõhutades et nende elluviimine oleks tähendunud Eesti rahva hävingut. Selle kaudu saab õigustada okupatsiooni ja iseloomustada Punaarmee päästjana. Et sakslaste plaanid olid teooria, mida aga suurelt osalt eesti rahva paremiku liivideerimise ja küüditamisega teostas N. Liit, ei kuulu selle sürrealistliku argumentatsiooni juurde.

Nativismi harastavad liiti kunstiharidustele inimesed. Selle tunnusmärgiks on perspektiivseaduste ja tehnilise korrektsuse eiramine, peashiks tundmetele võimalikult lähine kujuts. See on paljude tavalistele inimeste ajaloomõiste taustaks, nende noorus oli nõukogude ajal kõigest hoolimata ilus, mis annab sellele nostalgilist sära. Paljud tolleagest tegelased, kes jätkavad oma karjääri, teovad seda otseselt, rõhutades enda positiivset panust. Neile seokseerub ajaloolasi, kes sama sotsiaalrealistlikult esle tõstavad. On unustatud tolleage teemad: "Liha läheb Venemaa, sabad-sõnad eestlastele".

Ajalookäsitlus on tihedalt seotud poliitilike soovide ja huvidega. Kaasneb vassimine, ka faktilise suvaline tõlgendus. Venemaaile heidetakse just seda ette, eriti seoses puuduva tahtega tunnustada Eesti okupeerimist ja annekteerimist. Moskva väidab, et see olevat toimunud rahvaheliste reeglite kohaselt ja vabatahtlikult. Kuigi Eesti ametlik hoiak räägib okupatsioonist 1940. a. ja selle taastulekust neil aastast hiljem, pannakse rohkem rõhku alitismise vabatahtlikule, iseloomustades Pätsi ja Laiõnere eesti rahva reeturitena, kuusures mahendatakse tõeliste reeturite panust, andes koguni tunnustust nende ideoloogilisele hoiakule, nagu näiteks viimati Olga Lauritsini nekroloogis. See pole enam ajalugu, vaid poliitiline kunst, püie süü veeretamisega ohvritele õigustada tollaste kollaborantide mantlipärijaid.

(järgneb)

Eesti Vabariigi 88. aastapäev. (algus lk 1)

Kuid paraku kehtib üldiselt tunnustatud tõde: ühenduses on jõud! Arvestades Eesti geograafilist asendit ja idapoolt järjekindalt lähtuvaid mõnitusi, on Eestil seda ühist majandus- ja kaitsesõjuda vähe pärast vajat!

Maaümarumini sügavusest vaadatud ei erine meie kodu planeet teistest tähtedest: oleme vaid täpikene taeva lootsel! Kuid rahvastiku arvu erine rändähele on plahvatavalt silmitsi kasvanud. Planeet Maa ägä ja oigab ülekoormatuse all. Katastroofiliselt loodusandest saagenud. Aastal 1950 elas meie maakeral 2,7 biljonit, st 2700 miljonit inimest. Tänapäeval on see arv tõusnud 6,7 biljonile, st 6700 miljoni! Seega on mõõdukus 55 aasta kogu juurdekasv olnud nelituhat miljonit inimest! Keskmiselt igal päeval on inimmõnna arv suurenenud 200000 võrra, ligi nädalal kogu Eesti rahva arv võrra! See enne olematu juurdekasv on toimunud peamiselt Aasias, Aafrikas ja Lõuna-Ameerikas, kus paha tihti valitsenud diktatuurid, kes ei hooli oma rahva heaolu eest. Vohab korruptsioon. Vohab vaesus ja viletsus. Paljud ei oska lugeda ega kirjutada. Vastandina võtavad lastevanemad Euroopas ja Põhja-Ameerikas vastutuse oma perekondade eest ise oma kanda. Laste eest hoolitseatakse, neile võimaldatakse kooli- ja kutsiharidust. Seega arvanevad väärirka eluvärskeid ka järgnevatel põlvkondadele. Areneb enesekindlus, võistlus, võime, usk tulevikku. Naeratatakse rohkem! Ka Eesti on jõudnud nüüd kultuuririikide kilda, kus inimõigused on tagatud kõigile. Samm-sammult tüürib meie maakera rahvastik demokraatia poole. Edutee kulgeb üle kivide ja kändude. Tagasilööke on palju. Kuid siiski tõdetakse, et vabadusel põhinev riigikord avab tee parema elu poole. Samm-sammult liigub ka Kaug-Idarahvastik selles suunas. Eralgatusel põhinev ettevõtlikkus, vahv rahva põhiline töötus, haridus ja oskus on karjusenuse inimeste heaolu aluseks. Kasvõi vägijõu abil Lähis-Idas, demokraatia on murjamine!

Vastassuuna on valinud praegune võimumees Venemaal. Sõna-sõnal viiendas ta end hiljuti: Nõukogude Liidu lagunemine on 20. sajandi kõige suurem katastroofi! Tema oma väitega langes demokraatiat teesklev loor kutselise Nõukogude salaageni di nälol! Küllä sõja aegest Nõukogude Liitu kirjeldata toaogene Ameerika president sõnades: "The evil empire". Seda "kurja imperiumit" igatses taga praegune võimu mees Kremliis! Kui väga tahaks ta taastada Venemaa kunagist hilgust ja väge! Eeltööd selleks on Venemaal tehtud. Opositsioon on likvideeritud, vaba ajakirjandus tasulilistatud, endise KGB agendid on paigutatud vastutavatele ametikohtadele. Kremli keskvalitsuse ohjad on pingule tõmmatud. Balti maade suhtes ei ole ametlik vene seisukoht märgatavalt muutunud. Ikka veel väidetakse, et vene okupatsioon Eestis ei olevat üldse asi leitud, et Eesti olevat vabadustud pua vägede pool! Meile nii kurba ja saatuslikult Tallinna langemise leinapäeval, 22.septembri 1944. a. nimetat praegune vene valitsus ikka veel Tallinna vabastamise päevaks! Uskumatu näht, et Eestit süüdistatakse inimõiguste rikkumises venelaste vastu! Jätkeb üldis. Jätkeb oma süütegude salgamine, tõe sihikindel varjamine, ajalooliste sündmuste moonutamine, ikka veel Nõukogude stiilis. Jätkeb vene poolne õnnetustöö nii Balti riikide kui ka Vene haardest pääsenud Gruusia, Ukraina ja Moldova vastu. Eestlaste Kesknõukogu Kanadas teeb tõhusat tööd, et Eesti hääli ei jääks hüüdjaks häälekes kõrbes. Väärilak tasemel tutvustatakse meie probleeme poliitilistes ringkondades. Toetame nende tööd nüüd ja ka tulevikus! Kaks põlvkonda on üleskasvanud pärast Tema maailmasõja lõppu! Rääkides sellest sõjast meie lastelastele tundub see ajastu neile tõesti nagu kauge minevik. Tähelepanu koondub ju käesolevale elule. Viimased venevähid lahusid Eestist 15 aastat tagasi. Kas ei oleks aeg, et ära leppida? Vihaevan ei kannu ju vilja, ei too õnne kellegile! Kuid leppimiseks on vaja kahte kätt, on vaja kätt, mis meile vastu ulatatakse! Oleme oodanud seda ka Vene poolt, kuid seni tüesti ajastu. Kristliku õpetuse alusel teame, et tee leppimise ja andestuse poole avaneb siis, kui me oma väärtused siiralt kahtesides üles tunnustame. Saksa rahvusotsustajaliku ajastu kuritegude eest on süü omaks võtnud tänapäeva demokraatlik Saksamaa. Pikisilmi ootavad Balti riigid praeguse Vene valitsuse poolt süü omaks võtmist massiliste kuritegude eest Balti rahvaste vastu kommunistliku vene okupatsiooni ajastul.

Tee leppimise juurde on leidnud Lääne-Euroopa riigid pärast enne olematuid inimkaotusi ja hävitusi Teises maailmasõjas. Liigutav näide kristlikust koostööst endiste vastaste vahel on Dresdini Jumalaema Kiriku (Frauenkirche) ülesehitamine sõjaagest rusuhunnikust endise täihsilguseni tänapäeval. 13.vebruaril 1945.a. sooritas inglise ja ameerika lennukisused õhu ühurniku Dresdini linna vastu Saksamaal. Tuhandete lõhke ja süütemüediga hävitasid suurem osa Dresdini linnast. Linn süttis põlema. Hukkus rohkem kui 35000 inimest, neist enamusen naised, lapsed, vanurid ja sõjapõgenikud, nende hulgas ka eestlasi. Kohutavas kuumuses läks põlema ja varises kokku ka Jumalaema Kirik, Dresdini silmapaistvaim arhitektuuriline vaatamisväärsus, ajalooline pärand, linnahinge sümbol. Pärast sõjaajane kommunistlik valitsus lida-Saksamaal täits viimseini kõrvaldada tules tahmunud kiriveiduniku, et lõplikult kustutada mälestus endisest jumalakojast. Rahvas aga tegi rusudevahel roostide peenrad, et pühakojas jäänusid säilitada, neid iluga varjata.

Hävingu 45. aastapäeval 1990. a. kaikus Haki Dresdenist ehitame kiriku uuesti üles! See üleskuts leidis laialdast vastust. Hakati kavandama, ehituskapitali koguma. Hakati tööle. Osaliselt kasutati originaalseid ehitusplaanse ja tules säilinud kivisid. Kasutusele võeti moodne varustus ja ehitustehnika. Projekti hiigelsuurus pani alguses nii mõnegi kahtlema. Kuid mündi edasi, samm-sammult ja järjekindlalt. Annetusi saabus igast maailmaest. Üksteist aastat võttis võimsa kiriku ülesehitamine. Ainult üks kahekümnemassiveist kirikukellast oli terveks jäänud. Valsti seitse uut kella. Ehitati uus orol 4000 vile ja neija klaviatuuriga. Katedraalile sarnanevasse kirikusse ehitati 2000 isekohta. Taastatud kirik õnnistati siie eelmisel aastal.

Sõjaagest õhurnikuks tagasilangemul oli siis inglise pliootidest jahmunult vaadand Dresdini kohal laienevad tülmed. "Millega me siin nüüd küll hakkama saime! Oid me ennast süüdistavad mõned. Selle sama inglise lenduri poeg on tuntud kullalepp Inglismaal. Kui see kullalepp oma isa kaudu kuulis, et korjatakse annetusi Dresdini suurkiriku taastamiseks, valmistas ta 8 meetri kõrguse kullatist risti kingiks linnaale Saksamaal, mida tema isa oli pommitanud! Ka kaasnevad kuld kaeti inglaste

Kirjakast, Ilor Tamm. (algus lk 3)

"Kirjakastile" saabunud info rühvavendade süvistest kokkutulekute: 1. juuli 2006. a. Lennuväepeatoli kokkutulek, 8. juuli 2006. a. Ülemaailhne Vabadusvõitlejate kokkutulek Võrus, 15-16. juulil 2006. a. Narva pataljoni klubi "Viking" kokkutulek Elvas, 29. juulil 2006. a. 20. Relva grenaderide kokkutulek Sinimägedes.

Võitleja suunas liiguvad jälle murepilverid. Mõõdukus aastal laekas 30% vähem kui 2004. a. Paljudelt tellijatelt ei ole laekunud veel 2005. aasta tellimisi. Toetusel langesid samuti mõõdukus aastal. Eesti Sihtkapitali Kanadas toetus oli meie suures abiks, et jätkata lehe väljaandmist. Arvame ja oleme kindlad, et suudame veel mõned aastad "Võitlejat" välja anda. Väga oluline on, et tellijad ja toetajad lähetaavad oma tellimis- ja toetusrahad iga aasta kahe esimese kuu jooksul. Kallid kaasvõitlejad, tellijad ja toetajad palume lähendada 2006. aasta tellimis- ja toetusrahad esimesel võimalusel ning meeldetuleks ka neile, kellel ei veel maksmata 2005. a. eest. Tellimisi rahva palun saata majandusjuhi aadressil, mis on antud lehe teisel leheküljel.

Majandusjuht viibib ajutiselt Eestis ja temaga saab ühendust võtta telefonil 372-3327743, mob. 56658075, e-mail kaja.kukk@mail.ee või kaja97@hotmail.com. Aadress Nooruse 6-11 Jõhvi, Ida-Virumaa, Eesti.

Seto saatis nuriseva kirja valitsejatele

Uus aasta ja lumi toovad sageli kaasa seto rahvakillu aktiivsuse. Kuu aja pärast toimub Tartu rahu aastapäeva suurmiting, millel eelkõige setod teist tähistavad Eesti omariikluse rajajast. Peale selle avaldavad setod meelt Eesti valitsejatele suunatud märgu- ja nõudekirjades. Mõõdukus aastal valitsejad setosid ei kuulanud, end head see neile ei toonud: aasta tagasi lootsid Juhans Part ja Kristina Ojulaend teenida kannuseid kahekümneidkü Eesti territooriumi kinkimiseks Venemaa, seetõttu needus aga viis nad juba mõne kuuga võimult ning asi muutus ka nende järglastele piinlikuks - maa on endistviisi kinkimata, sest venelaste vastuvõtuja perutab.

Osvald Sasko meenutab oma kirjas president Rüttille, Riigikogu esimees Ergmale, peaminister Ansipile ja välisministri Paelele, et 5,2% kinkimise oma maast Venemaaale on väga suur tükk Eestimaad. Aga Venemaaale on 0,0000001% juurde tulevat maad väga, väga väike tükk. "Miks ei arvestatud Eesti rahva poolt mitmel korral läbiviidud pikitegide Toompeal, Hirvepargis, Tammsaare pargis, Tartus, Setomaal? Miks ei võetud arvesse, et 75% Eesti rahvast oli kontrollipoone riigipiiriks nimetatamise vastu, kusagil ei ole kajastatud, millist mõju avaldasid kogutud Tartu Rahulepingu toetusel allkirjad. Osa neist allkirjadest edastasime president A. Rüttille ja suurema osa riigikogu esimehele E. Ergmale," nuriseb Sasko oma kirjas. Sasko loetleb ka majanduslikku kahju, mida on Eestile tekitanud meie praegune ladvik. Oleme kaotanud kolmandiku hüdroelektrenergia riiklikult vajadusest Narva jõel, st olemasoleva, mis momendil annab elektrit ainult Venemaaale, ja kahe jaama juurdeehitamise. Oleme kaotanud põleviku, mis on teisel pool Narva jõge, metsad, kipsi, klaasivilla, savi... Piiriäärseil maal elab räsitud Eesti rahvas.

"Kui president Putin võttis tagasi oma välisministri allkirja meie valitsuse poolt seipitsetud lepingult, siis tekkis selle juhuse läbi ka võimalus meie välisministri allkirja tagasi võtta. Mõistlik on anda tulevikupõlvkonnale juriidilise võimalus tagasi nõuda seaduslik maad, mis on praegu okupeeritud," leiab Osvald Sasko ning usub, et Eestis on noori õppivaid poliitiliku, kellel puudub seos kommunistliku minevikuga ja Vene julgeolekuga ning kes on tähelepanelikult läbi töötanud Tartu rahulepingu, baaside lepingu, Molotov-Ribbentropi pakti koos lisaprotokollidega. Ja et need noored poliitilised oskavad viitsivad selgitada Eesti okupeerimise mõistet ning kulgu.

Osvald Sasko, Eesti

poolt. Lisaks koguti Inglismaal eraalgatusel üle miljoni eurot ja anti üle ehitajatele Saksamaal. Dresdini Jumalaema Kiriku rusudest ülesehitamine, ajaloolise pühakoha uuesti sünd, kujunes mõjuvaks leppimise sümboliks endiste sõjavanlaste vahel. Kristliku koostööga suleti küis sõjahäavdest Euroopa sõnduses. Anti andeks. Suruti kätt ja lepti ära. Kas julgeme loota, et kord ka Venemaa tunnistas üles oma poolseid väärtused?

Kas julgeme loota, et kord ka Venemaa avaldaks ajaloolised sündmused moonutatult kujul? Tahame loota, et kord ka Venemaa tunnustaks tõde! See avaks tee ka Eesti haavade paranemisele. See hajutaks Eesti üla taevast praeguse vimma ja umbusu tumedaid pilved. Täna oleme rõõmsad. Oleme tänulikud Eesti üle vabaduse eest. Oleme vaba läänemaailma täisõiguslikud kodanikud. Oleme Põhjaama rahvas. Meie ei märganud tänavatel. Meie ei vibuta ruskidale kellegi vastu. Meie ei põleta ei autosid ega hoonet. Meie ei rüüsta. Me ei tapa süüdist inimesi pommidega. Me kanname vastust oma laste eest. Me toetame riiki ja kirikut. Me respektime seadusi. Me õpime ära mis tahes võrkeele mis tahes maal, kui oleme sinna suunas. Me tahame ehitada, mitte lõhkuda. Me ei taha kedagi riivata, ei ligimest, ei rahvust, rassi ega usku. Me oleme kristlased. Me tahame elada rahus. Aga kui meid rünnatakse, siis jääme kindlaks. "Siin ma olen ja teistil ma ei saa" ütles kord meie uusisa Martin Luther, silmavärvades surmaohule tuleralid. Kui vaja, siis kaitseme end. Kui vaja, siis astume vastu. Kui vaja, siis haaram relva.

Relva haarasid Eesti kaitsese meie vabadusvõitlejad 88 aastat tagasi. Ka Teises maailmasõjas oli eesti üksuste idealistlikus eesmärgis Eesti iseseisvus! Mälestuses austame kõiki eesti mehi ja naisi, noori ja vanu, kes langesid sõjahõlvitaks kas idarinde lahinguväljadel, võõropukatsioonide vägivallas, Siberi vangilaagrites, pommistuste all rusudes või merevõrvades, mõtleme neile. Kinnitame: me ei unusta teid! Õnnitleme Eesti Vabariiki tema 88-l sünnipäeval! Läänemere ja Soome lahe kallastele lähikame siit meie tervitused, meie parimad soovid uuele vabale Eestile. Läheme edasi tänus, lootuses ja usus!

Vajame Kaitseliitu

Eesti riik ja rahvas vajavad jätkuvalt vabatahtlikku riigikaitseorganisatsiooni Kaitseliitu ja tema erigraniisioone.

Pärast Eesti Vabariigi saamist Euroopa Liidu ja NATO liikneks kipub mõningal määral maad võtma samasugune julgeolekupoliitiline meeleolu nagu pärast võidukat Vabadussõda moodunud sajandi kahekümnendate aastate alguses.

1. detsembril 1924 ei õnnestunud kohalikel kommunistidel ja Nõukogude Venemaalt saadetud agentidel tappa noort Eesti Vabariiki. Pärast seda õnneks ebaõnnestunud mässakutsel tui kainenemine - taastati Kaitseliit, loodi selle eriorganiisatsioonid, tugevdati jõustruktuuri jne.

Vene õht pole kadunud

Kas tänapäeva Eestis on 1924. aasta 1. detsembri sündmuste kordamine uues vormis täiesti välistatud? Kahjuks mitte. Selliste sündmuste ennetav ärahoidmine uuesti Kaitseliidu üks põhilooleandeid - kaitsata riigi põhiseaduslikku korda ja siseti stabiilsust.

Venemaa ei ole leppinud olukorraga, et tema läänepiir on vastu Peipsi järve idakallast nagu tuhat aastat tagasi. Tuhat aastat tagasi oli aga ka Vana-Vene idapiir Volga jõe keskjoooks umbes 400 km lääne pool. Ida suunas jõudis Venemaa tuhande aastaga Beringi väinani, mis on Peipsi järvest umbes 10 000 km idas. Venemaa vallutas isegi Alaska, mis müüdi 1867. aastal Ameerika Ühendriikidele.

Tulles tänapäeva tagasi, peame tõdemist, et arenevad ja muutuvad nii väikesed kui ka suured riigid. Praegune nn Putini Venemaa ei ole selline, nagu oli Venemaa vahpeel, 11-14 aastat tagasi.

Päästetamist ja piirivalvet kaotati militaarkusused. Selle käigus likvideeriti Piirivalve Narva-Jõesuu õppekeskus ja päästekompaniid Eesti erinevate regioonide keskustes. Nii kadus ka hulk Eesti eri paikadesse hajutatud reserve, mis oleksid saanud reageerida eriolukordades kohapeal. Rääkimata sellest, nimetatud üksused andsid järelekasvu nii päästetametele kui ka piirivalvele. Kui nüüd realiseerub minu arvates ennatick palgaarmeele üleminek, kasvab hüppeliselt Kaitseliidu ülesanne kaitsata Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda. Oleme juba harjunud sellega, et Venemaa ei taha loobuda Eesti suhtes vaenuliku ja ähvardava retorika kasutamist. Venemaa suurendab oma majanduslikku kohalolekut Eestis. Toimub Balti riikide vastane ülemalaalne info sõda. Suurimaks ohuks on ikkagi see, kui Venemaal õnnestub organiseida Eestis sisemiseid rahutusi, mida Lääneriigid Venemaa suvel võivad tõlgendada kui Eesti sisearge. Venemaa võib sellist olukorda tõlgendada "keskvallituse nõrkusena naaberriigis", ja imperium "hakkab kaitsma naabermaal elavaid venelasi ja vene keelt kõnelevaid kodanikke".

Kaitseliidu vanematekogu ülesannetekt

Kaitseliidu vanematekogu liikmetele üks ülesandeks ongi jätkuvalt selgitada Eesti ja Euroopa poliitikutele ning NATO kõrgetele tegelastele Venemaalt lähtuvate ohtude mõjuvõimeks. Kaitseliidu liikmetel on võimalus seda välja öelda, mida sõjaväelased ei tohi öelda. Ka on Kaitseliidu vanematekogu tõhus stiivikontrolli organ. Olegs ülimalt kaitsesuvaräärne, kui kavandatava Kaitseliidu reformi käigus kaotatakse vanematekogu kui institutsioon. Minu arvates peaksid Naiskodukaite ja isamaaliku noorteorganisatsioonid Noortekod ja Kodutüürit jätama Kaitseliidu koosseisu. Isamaalise kasvatuse läbiviimist tuleb ajakohas- tana nii sisuliselt kui ka tehniliselt. Tuleb kirjutada uusi raamatuid, teha filme, miks ka mitte multfilme, arvutimänge jne. Ajaga tuleb kaasas käia nii tegudes kui ka retorikas. Loodan, et kaitseliistlike osalemine rahvusvahelist missioonidel laabub hästi ning Kaitseliidu ja tema eriorganisatsioonide rahvusvaheline koostöö muutub veelgi viljakamaks. Ometi peame uut Kaitseliidu seadust kavandades säilitama kõiki selle, mis on taganud Kaitseliidu kui hästitoimiva struktuuri toimetuleku pika aja jooksul ja väga erinevates oludes.

Enn Tartu, Eesti

K. Tali mälestused. Sõja Ahtimud. (algus lk 9)

See oli juuni, 1942. aastal. Tähtsaim lõputunnustis on mul praeguigi alles. Võtsin suve vabaks, s.t. ei läinud kuhugi tehaseesse tööle. Kuid siiski tööle läksin ikkagi, nimelt tultavasse Margu talusse Ülele. Isa kinkis mulle paraja raskestuse üheksa kirve ja mu tööks olid haategemine. Ühe kirvega see oli naljasa. Õppisin ka haokubu sidumise peenemise õmarguse. Kõik tulid instemata minu haokubusid, olid jui kõikepüksid ja lüüsi ümmargused. Margu talu peremees tahtis kirvest endale. Ma ei saanud seda teha, isa kinkitud ja võibolla läheb seda isal endal tarvis.

Sain selle suvisse töö eest kamaka peki ja pool kotti talu. Lasime selle jahuks jähvatada Sind jahuveksis. Oli ju saksa okupatsioonist aeg ja toltaineid raske saada. Mele pareti oli õnnelik minu suvisse töö tasu eest.

Sügisel läksin jälle Tallinna. Mu ootes sel töökoht ETK Tõustokutsuti elekt- riõrduks. Alustasin sel elektrimontööri. Minu esimene töid oli Rapla läheduses asuva Kuusiku põllumajandus-katsejaama hoone uues tiivas kohvialuse elektrii- stallatsioonid Bergmanni torude sissepanek. See anti välja töötubona ja üks noor abiline ja mina tagusime sel harukaride peki ja bergmannitorude süvendid igal päeval õhtuni. Katsejaama aednik oma naiseiga kutsusid meid ühel päeval õhtu- tööbõlle, mis oli meie väga teretunud. Selle eest pidime nende väikesesse majja elektrii installatsiooni tegema.

Enne Tallinna tagasiõitu võtsin veel ühe väikesere etatõd, mis seisnes lühikesel peki elektrilini panemises Türi majandushisuse eri laorumis ja sinna elektrii instal- latsiooni sissepanemises. See oli 42/43. a. talvel.

Tallinnas sain ühenduse: minu käsutusse anti kõiki Tallinna ETK elektrimontöörid. Saatsin neid tööle kuhu vaja, isegi ETK tubakavabrikusse, kus tehti "Ahto" suitse ja "Uno" saksa sigarete. Mehed ei tulnud kunagi tühja käega tagasi. Käisin seal ükskord isegi, tuues kaasa portfellis tubakat. Olin sel ajal suitsumees.

(järgneb)

TEISE MAAILMASÕJA TÕED JA VALED 2. OSA

Oli loodud ideaalne pinnas sakslaste rahvustunnetel baseeruva ideoloogia sün- niks ja avantüürist Hitleri võimuletululeks. Selle kõige äärmameandaks said aga need liitlased. Maalasa suurtuleks saksa rahvas pühkesid hüsteriaani ulatuvad kired - "Ein Reich, ein Führer, ein Nation." Kõik, mis edasi toimus on teada.

1933. aastal, kui natsionaalsotsialistlik partei sai Saksaamaal valimist 17,3 miljo- ni häält, tui põhiseaduslikul teel võimule Hitler. Valimiste päev kuulutati "Ärganud rahva päevaks". Siitpeale hakkas Saksaamaa üha enam kaugenema tsiviliseeritud maailmalt. Natsionaalsotsialism, olles sõndunud vihkasemist, moonduis ise vihka- jaks. Alandamisest sõndis isenda ülistamise. Sellel pinnal oli vaja leida vaenlane, keda kõiki Saksaamaa häädade ja alanduste eest karistada. Selleks kõlbisid juudid. Nende sõndistamiseks ja vihkamiseks olid olemas sajandivanused traditsioonid. Juudid omandis õhku rikkuused, nende vaimumadused ja uhkus olid need põhjused, mille all polnud mahasurustatud saksa rahva hulgas suguts raske õhutatud kadetsud ja vihkamist nende vastu.

Saksaamaa, kui demokraatlik riik kadus ajaloo näitelavalt. Algus taasrelvastumi- ne. 16. märtsil 1935 kuulutas Hitler välja Saksa Wehrmachti loomise, mis koos- nes kolmest väeligiit - maaväest - Heer, lennuväest - Luftwaffe ja mereväest - Kriegsmarine. Järgnenud nelja aastaga kasvas saksa sõjaväe isikukooselt 12 korda, ulatudes 1939. aasta mais 1,4 miljoni meheni. Sama aastaga isugits toimus Saksaamaal salajane mobilisatsioon ja 1. septembril 1939 oli Wehrmachtis umbes 4,3 miljonit meest.

Marssal Fochi poolt ennustatud kahekümneaastane vaheharu lõppes Teise maail- masõjaga, mille vallapäätmisest on ainsana sõndistatud Hitlerit ja natsionaalsot- sialismi. Kuid kas polnud saksa natsionaalsotsialism mitte niivõrd Esimese maail- masõja näol maailma tabanud õnnetus põhjus, kuivõrd just Versailles' rahulepingu tagajärg?

Venemaa aastatel 1917 - 1939.

Kui Saksaamaal puhus Esimene maailmasõda lõkkel natsionalistlikud kired, siis Venemaal põhjustas need klassikirgide sõnni, mille purse oli rohkem kui ehmatav. 1930. aastate keskel kuulutati Saksaamaal väljaspool seadust oliaiks kõik need, kes polnud nõus natsidega. Venemaal aga hakati klassivaenlastele kuulalasse jagama juba 1917. aastal.

Venemaal sõndis jõud, mille kohutavust kogus selle teraviks ei ole suudetud täna- seni mõista. Venemaa proletariaadi juhitud esimeses Leningi võtsid endale jõude vabastada kogu maailma tõolisaks rõhujaits. Kui natsism jäi Saksaamaal piiridesse ja Hitleri eluuruini laienemisse taotlused jäid laiemas mõttes häguseks, siis Vene- maa kuultas end avalikult kõiki rõhutele kodumaaks. Riigiks, keille lasub ajaloo- ne missioon kogu maailma rõhutele vabastamiseks. Selle läbiviimise alustused olid ülimalt lihtsate kirja pandud "Kommunistliku partei manifestis": sõda on revolutsiooni ena, ülemalaalne sõda maailmarivolutsiooni ena.

Nii proletariaadi "vabastajate" üleskõttud kirgi kui maailma revolutsiooni oli võ- malik ellu viia vaid kõiki vastaste massilise hävitamise teel. Selle teostamiseks oli aga isagugune demokraatlik struktuur kõlbmatu. Oli vaja tuhti. Ja selleks sai 1917. aastal "surematu" Lenin. Meenutame, kuidas see kõiki toimus:

- Kommunistid tulid võimule relvastatud riigipõrdõrdega;
- Ajasid laiali Asutava Kogu;
- Kapitulieerisid Saksaamaale;
- Lõid kurikuulsa TSEKA, mis viis sisse kohtu te kohtumõistmisse;
- Surusid veriselt maha kõiki tõolist ja talupoegade streigid;
- Hävitasid Venemaal vene intelligentsi ja kirikuid;
- Viisid 1921. aastal näljasurma piirile 20 Vene kubermangu;
- Hävitasid kõik leised parteid, s.t. hukati nende parteide liikmed;
- 1932-33. a. kutsusid Ukrainas kutsustilist eelle näija, hukkus 6 miljonit inimest.

Kokku hävitasid bolševikud peale võimule tulekut üli 21 miljonit talupoja.

Kommunistide poolt Venemaa laostunud majanduse kohta ütles Lenin, kes ena- rumuse aja oma elust elas välismaal ja tundis Läänt paremini kui Venemaa:

"...lääne kapitalistid tulevad meie appi ja teavad kõik selleks, et tugevdada Nõu- kogude Venemaa majandust. Nende vahel tekkinud konfliktid sunnib neid meie kõike mõõma odavamalt ja kiiremini."

Ja kui Lenini idee järgi kommunistide poolt alustatud kolm aastat kestnud koda- sõda Venemaa majanduse katastroofi äärele viis, palusid kommunistid esotasas Leningi USA-d: "Ameerika, toia meie naljased!" Ja heasõdamlik Ameerika toitis. Ameerika tollaste presidendi Hooveri poolt loodi "Ameerika ahi administratsioon" (ARA), mis pälstis kümnete miljonite venelaste üle. Kuid milline oli kommunisti- kile Venemaa länu? Presidit Hooveri organisatsioon kuulutati "ameerika imperialismi spionaažiorganisatsiooniks", mis olevat Venemaa üle külvanud spioonide võrgu- ga...

Kommunistide võimuletululeks Venemaal loodi maailma jõrkraim hävitusüs- teem. See süsteem asutas esmakordselt Euroopa mandril kontsentratsioonilaag- rid. TSEka viis sisse pangavangide võimuse, s.t. arreteeriti mitte see keda jallitati, vaid jallitavata perekonnaliikmed, kes seajärle hukati.

Venemaa kommunistiik režim ei kasutanud inimeste hukkamiseks gaasikam- bert. Vangid naljutati suruks või hukati kuulaladusega. On olemas fakte, millest on kirjutatud ka Solženitsin, et TSEka kasutas vangide hukkamiseks selleks spetsiaalselt valmistatud avatava põhjaga praame, millesse laaditi: "Landed vangid uputati merele.

Engelsi õpetuse järgi pidi maailmarivolutsiooni tulemuseks olema riikide ületidi- ne kurnatus, mis pidi looma tingimused tõolisaks lõplikuks võiduks. Seda õpetust asus toetama Lenin, soovides, et Venemaa oleks Esimeses maailmasõjas kaotaja, et muuta seajärle "imperialistlik" sõda ülemalaalises kodusõjaks. Kui aga selgus, et Esimene maailmasõda ei muutunud ülemalaalises kodusõjaks, tui Leninil lep- pida miinimumprogrammi ning rebida kapitalismi küljest Venemaa, et kasutada seda baasina revolutsiooni arendamiseks teistes maades, õhutades nende maade proletariaati astuma relvaga oma maa kodanuse vastu. Kuid nähes, et ka üle- maailmist proletariaadi revolutsiooni ei toimu, tegi Lenin mõnes mõttes prohetliku järelduse: maailmarivolutsioon saab toimuma teise imperialistliku sõja tagajärjel.

Nii tegid kommunistid veel enne Esimese maailmasõja lõppu panuse tulevalele maailmasõjale. Nende juht Lenin tegi nõud kõike selleks, et see sõda algaks. Selleks tui alles loodav riik majanduslikult ja rahvas psühholoogiliselt sõjaks ette valmistada. Kõik edasine toimus ülemalaalse proletariaadi võidu nimel.

(järgneb)

Memento Rakvere ühingu tegemist

Ühingu asutatud 18. märtsil 1989.a. Sellest ajast alates on välja antud 271 liikmepiletit. Ühingu tööd juhib 9-liikmeline juhatus. Alates 2002.a. võtavad juhatuse tööst osa 2 auliget. Valitud on 3-liikmeline revisjonikomisjon.

Ühingu eestvedamisel on püstitatud 1991. a. Rakvere iidesse Tammikusse kõikidele Võrumaal pärit represseeritute mälestusammas OKASKROON. Taastatud on 1992. a. Rakvere Vabadussõja monument. Jätkunud on tööd kõikidele represseeritud läbi kannatanud Eestimaa elanike pühendatud Pihistvere mälestuspargi ja sinna mälestise KIVIKANGUR rajamiseks. Mälestuskivi Lääne-Võrumaa represseeritute paigaldati sinna esimesena – 14. juunil 2002.a. Kõikide üllalootud mälestiste paigaldamise kuld on kandnud kas Lääne-Viru maakavalitsus või Rakvere linnavalitsus.

Ühingu ettevõtmisel on kirjatatud Rahvarinde poolt kogutud materjalide ja hiljem represseeritute kaasabil täiendatud ja arhiivides toetatud materjalide baasil kaaks raamatut: 1996.a. "Lääne-Võrumaa elanikkonna kaotused okupatsioonist aastal" ja 1999.a. "Küüditatud Lääne-Võrumaal 1949.a."

Kui ühingu esimesel aastakünkel oli prioriteediks töö arhiivitoimikutega ja nende läbitöötatud materjalide kirjanamine, siis viimastel aastatel oleme oma tähelepanu suunanud tööd liikmeskonnaga: ühingu tegevusele koordineeritult kaasasime ajaloosündmuste tundma õppimisel, noorte isamaa-armastuse süvendamisel ning koostööle teiste represseeritud läbi erinevate kannatanute organisatsioonidega.

Ühingu poolt eestistajast liikmest on aktiivsed üle kolmandiku. Suurürituste läbiviimisel lõdvad kaasa pooleld. Meie tavapäraseid kokkusaamised on iga kuu esimesel esmaspäeval. Aasta alguses kinnitame oma tegevusastat kava, mis hoiab meie toimetamisi teatud piiris. Ühingu tegevus on projektpõhine, mis on selles mõttes halb, et pole ju kindlust ega tagatist, kas kavandatud üritusele tuleb rahaline kate, kas tuleb täies ulatuses või osaliselt ja sellest tulenevad probleemid. Õnneks oleme senini edukalt toime tulnud. Nüüd mõistvale suhtumisele ja heale koostööle Rakvere linnavalitsusega oleme näinud saanud tegevustoetust. Linnavalitsuse osalusd meie ühingu suhtes on kasvanud – 25. märtsil ja 14. juunil leinapäevade läbiviimise on igal aastal meie ülesandeks antud ja meiega ollakse rahul. Oleme korraldanud ka ühe üleriigilise represseeritute kokkutuleku 2003.a.

Osaleme kõigil Lääne-Võrumaa elanike traagiliselt sündinud tähistavatel üritustel. Igal suvel võtame osa Pihistvere peetavast leinateremoniast. Lisaks teeme väljasõite ja kohtumisi. Nii oleme kokku saanud president K. Pätsi poja poja Matti Pätsiga tema Kloostrimetsa talus, maineka riigimehe K. Eenpalu lapselapse Anne Eenpaluga Arukülas Hellema talus, mitmete ajaloolaste ja riigikogu ning valitsuse liikmetega. Küüditamiste ümmargusi aastapäevi tähistame kas ajalookonverentsidega või suuremate tsereemoniatega koos kiriku ja koolinoortega. Märtsiküüditamiste 55. aastapäeva ajalookonverentsil tehti gümnaasiumite õpilased ettekanded oma küüditamisestajast uurimist. Hilisemalt õnnestus meil konverentsi-materjalid aastalada brošüüri Johan Köpp' u nimelise Eesti Kapitoli toel.

Läinud aastal oli tähelepanuväärseim võimalus Sotsiaalministeeriumi rahastamisel õppida tundma eakaid inimesi puudutavaid seadusi projekti "Tunne seadust" raames. Huvilisi oli palju. Kõige vahetumaks kontakti andis lõpupele, kus tutvuti kohalike omavalitsuste vastavate õiguskaitse ja kohtu Rakvere linna, Rakvere ning Sõmeru valla sotsiaaltootajatega.

Nõndaviisi me teeme ja toimetame, meil on hea ja huvitav koos käia. Kuigi liikmeskond on kõrgealine ja tihti tuleb paljusid saata manalatele, suureneb meie ühingu igal aastal kinnikonna uue liikmeka.

Kasutades Rakvere linna tunnustusel: oleme väge täis, oleme jätkusuutlikud.

Aino Kiiver, Eesti

Ida-Võrumaa Sõjameeste Ühendus

Eesti Vabadusvõitlejate Ida-Võrumaa Ühenduse liikmete aastakoosolek toimus 14. jaanuaril 2006. a Jõhvis. Koosoleku alus juhatuses esimees Kalju Nurk. Sejaräl valiti koosoleku juhataja ja protokollija. Oma sõnavõttus tegi Kalju Nurk teatavaks aasta jooksul surma läbi lahkunud kümne kaasvõitleja nimed. Nende mälestuseks on süüdatud kümme küünalt ja neid austatakse leinaseisukuga.

Järgmisena andis esimees üle tänukirja veebruaris tervisekil põhjustel esimehe kohusetähtsust omal soovil vabastatud kaasvõitlejale Jaan-Sigfried Randmaele.

Oma aruandekõnes andis esimees Kalju Nurk ülevaate aastast tegevusest, osa võetud üritustest ja ühenduse finantsolukorrast.

Revisjonikomisjoni akti luges ette komisjoni esimees, kaasvõitleja Helmut Kalda.

Koosoleku juhataja, kaasvõitleja Lembit Samel palus koosiljal anda hinne juhatuse aastasele tööle. Tehakse ettepanek tunnustada juhatuse töö heaks, mis ka koosoleku poolt kinnitatakse.

Sejaräl juhib esimees koosolejate tähelepanu sellele, et meie liikmeskond elab erinevates kohtades maakonna piirides ja samal ajal ka aastast aastasse liikmed vananevad. Seetõttu on raskusi otsustusvõimelise üldkoosoleku kokkusaamisega. Seetõttu teeb esimees ettepaneku teha põhikirjas muudatus, mille kohaselt üldkoosoleku õigused läheksid üle üldkoosoleku poolt valitud volinike kogule. Ettepanek tunnustatakse vajalikuks ja kinnitatakse vastav muudatus põhikirjas. Peale niilõelada ametlikku osa koosviibimine jätkus ühisel pidulikus.

Ühenduse koosolemist austasid Jõhvi linna ekslinnapea Aavo Keerre ja kolm kaasvõitlejat Eesti Leegioni Veteranide Võrumaa klubist.

Võitleja

Võrumaa Sõjameeste Ühenduse tegevusest

Võrumaa Sõjameeste Ühenduse moodustamine toimus 1991. a. 13. mail. Esimesel koosolekul, mis toimus Võru Kultuurimaja keldrikorruks, osales üksteist endist sõjameest ja Eesti vabaduse eest võitlejat. Nimeliselt olid need: Paul Heinsoo, Erich Raudvassar, Viljat Leesalu, Bernhard Käo, Elmar Voitka, Leopold Laats, Kalju Pugast, Erich Skiller, Elmar Vaidla, Valdur Raudvassar ja Karl Sirel. Viimasena nimetatul algatusel toimus esimene kogumine. Päevakorras oli vaid üks küsimus – kas jätkata kooskõnnist? Oli ainult ühehääline vastus – jah, see on vajalik. Järgmine koosolek toimus 22. juunil Võru Loomvaru saalis. Sellel korral oli osavõtjaid 25. Valitud kuupäev ei olnud juhuslik, sest II maailmasõda algas meie jaoks 1941. a. 22. juunil, kui sakslased jättid preventiivse rünnaku Nõukogude Liidu vastu. Isututi muu tulud kohvilauas, vahetati mälestusi ja lauldi vanu tuttavad isamaalisi ja rivilaule. Nii mõnelegi oli üllatusel kohata seal mõnda oma tuttavat, kelle kohta polnud teada, et ka tema oli võidelnud samal pool, kaistes relv käes Eestimaa. Otsustati jätkata kooskõnnist ja välja selgitada omi saatusekaasli. Otsustati kokku tulla korra kuus Võru Muinsuskaitse ruumides.

Peale 20. augustit 1991. a. muutus Võrumaa sõjameeste tegevus juba täiesti avalikuks. Igal tegevusel organisatsioonil peab olema oma põhikiri, mis on tegevuse aluseks. Asuti välja töötama oma organisatsiooni põhikirja projekti. Muinsuskaitse selts lubas kasutada oma põhikirja näidena. 3. oktoobril 1991. a. toimus ametlik Võrumaa Sõjameeste Ühenduse asutamise koosolek. Kohal oli 44 asustajaliiget. Nüüd, pea 15 aastat hiljem on neist veel elus 14. Ühenduse põhikiri registreeriti Võru maakavalitsuses, 25. oktoobril 1991. a. Ühenduse ametlikuks nimeks sai Võrumaa Sõjameeste Ühendus. Muinsuskaitse selts pidi tagastama oma ruumid endisele omanikule. Seega pidid sõjamehed otsima endile uued ruumid. Võrumaa Kaitsealiidu Malev andis kaks tuba ühenduse tarbeks. Võru Mööblivabrik müüs sümboolse hinnaga kasutatud kontorimööblit kahe toa sisustamiseks. Üks päev nädalas, kolmapäeval, määrati asjaajamise ja kooskõnnist päevaks. Igal kolmapäeval kell 12-14 oli meeltest võimalus tulla oma muredega ühenduse juhatuse liikmetele juurde. Liikmetel arvi hakkas jõudnast kasvama üldteade pa poleetise saja piiri. Iga kuu esimesel laupäeval toimus üks suurem koosolek. Selleks koosolekuks kututi kohale esinejaks linnavalitsus, maavalitsus esindajad või ka populaarseid poliitikuid. Kuna sellistest koosolekuteist võttis osa 40-50 ühenduse liiget, oli jälle tarvis vajalikke ruume. Eesti viimase siseministri Richard Vermaas sugulased Amerikka Ühendriikides annetasid Richard Vermaas viimase elupaiga – kahekorrukselise maja ametlikult Võru Kaitsealiidu Malevale. Annetamise juures oli veel üks teatav tingimus, et seda maja tuleb kasutada isamaalike kasvatuse läbiviimiseks. Kaitsealiit andis maja esimese korruse sõjameeste ühendusele ja teise korruse Kaitsealiidu noorteorganisatsioonide noortokastetele ja kodutütardele. Maja ülapidamisse kuld korvab Kaitsealiit.

Iga organisatsioon vajab tegetsemiseks raha. Liikmemaksudest laekub võrdlemisi vähe, millest jätkub vaid postikuludeks. Paratamatult tuli pöörduda asutuste, ettevõtete poole. Tänapäeval tuleb Võru linnavalitsust, kes alati leidis võimalusi ühenduse toetamiseks. On ka teisi firmasid, kes kunagi pole annetustest keeldunud. Oli ainult üks juhus, kui ettevõtte direktor kuulas huviga palvet abistada vanade sõjameeste organisatsiooni. Ta andis veel lisaks juhtnõu, mida kindlasti avaldus meid mainida. Hetkeks pidi ta tooma midagi teist kabinetist. Avatud uksest paistis raamatutüüri, kus aukaol asus väike "Voldaja tüüri". Loomulikult ei laekunud sellelt asutuselt ühtegi senti. Praegu on aga hoopis teine olukord. Kaitseministeri eraldab Vabadusvõitlejate Liidule mingi summa, liidu juhatus jagab selle summa vastavalt liikmete arvule maakondlike ühenduste vahel.

Võrumaa sõjameeste organisatsioonil on kontaktid kõikide samalaadsete organisatsioonidega üle Eesti. Säilunud on kontaktid ka väljaspool Eestit. Muidugi kõige paremini tuntakse omi lähemaid naabreid lätsli. Lätslased käiakse külas ja lätslased külastavad Võrut ja Võrumaad. Soomlastega on läbikäimine juba raskem kui lätslastega, sest sinna on ju pikem tee ja veel laevasõid. Sakslastega on olnud kauaegsed sõbrused. Korra aastas käiakse ikka üksteise pool. Aastat teevad ikka oma tööd ja terviseid seisukord teeb tihti omad ettekirjutused.

8. juulil 2006. a toimus Võru kultuurimaja "Kannel" aias Eesti Vabadusvõitlejate Liidu korraldusel iga-aastane kokkutulek. Eeltööd kokkutuleku edukaks läbiviimiseks on juba käivitunud. Mitmed organisatsioonid Võrus on lubanud abistada kokkutuleku läbiviimisel. On olemas juba teatav praktika. 1997. aastal toimus samas kohas üks varasem kokkutulek. Eelmistel aastatel on korraldatud juunis ajaloo konverentsid lähijaloo teemadel. Sellel aastal Võrus ajaloo konverentsi ei toimu, sest kahe suure ürituse läbiviimine läheb vanadele meestele raskes.

Karl Sirel, Eesti

ESTONIAN (TORONTO) CREDIT UNION LIMITED
958 BROADVIEW AVE, TORONTO ON M4K 2R6
TEL: 416-465-4659 FAX: 416-465-8442
TOLL FREE: 1-866-844-3828
WWW.ESTONIANCU.COM